

OSVRTI NA PUBLIKACIJE

Monografije

Zbornik radova 3. Međunarodnog simpozija o umjetnom podzemlju, Starigrad Paklenica, 15 - 18. rujna 2000.

Simpozij je održan pod pokroviteljstvom KSHPS, a sastojao se od 13 predavanja sudionika u prostojama hotela Alan, druženja u lugarnici u NP Paklenica te tri jednodnevna izleta (Talijanova buža u Novalji, špilja Svetinja, Cerovačke špilje i tunel Sv. Rok, te atomska skloništa u NP Paklenica).

Zbornik je formata A4, mekih korica, na 237 stranica, sa crno-bijelim fotografijama. Izdavač je Hrvatski planinarski savez a urednik i grafički urednik je Marko Andreis, koji je ujedno bio i glavni organizator Simpozija. Zbornik sadrži tekstove i slike svih predavanja, redom kojim su radovi bili izlagani na Simpoziju, i to na tri jezika: hrvatskom, engleskom i francuskom. Dodano je i predavanje o projektiranju tunela u antici, Nijemca koji nije mogao doći na Simpozij. Inače, Simpoziju je prisustvovalo 19 sudionika koji su pristigli iz Austrije, Belgije, Francuske, Nizozemske, Njemačke, Švicarske, Ujedinjenog Kraljevstva i Hrvatske.

Sadržaj zbornika: Uvod, Sponzori, Speleofilatelija (Jan Paul Van Der Pas), Bunker iznad Komiže (Vlado Božić, Goran Gabrić), Razvoj proučavanja povijesnih podzemnih prostora - Projekti (Guy De Block), Rimski vodovod u Novalji (Vlado Božić), Podzemno kraljevstvo Josepha Williamsona (Ian Scott, Steve Moran, Chris Iles), Istraživačka grupa za podzemne kamenolome vapnenca (Ton Breuls), Čišćenje povijesnih bunara u Valoniji - Belgija (Guy De Block), Špilja Svetinja (Vlado Božić), Odakle su potekle građevine? Građevine, građevinski materijali i podzemni rudnici i kamenolomi u jugoistočnoj Engleskoj (Paul W. Sowan), Očuvanje trogloditskih

crkava u Lalibeli (Luc Stevens), Špilja Veliki rudnik na otoku Visu (Goran Gabrić, Vlado Božić), Kratak pregled rudnika škrljavca u Belgiji (Luc Stevens), Atomska skloništa u uvali Tatinja na otoku Braču (Vlado Božić, Goran Gabrić), Planiranje i projektiranje tunela u antici (Dr. Klaus Grewe).

Svakako trebamo istaknuti našeg Vladu Božića - Bolteka (SO HPD Željezničar - Zagreb), koji je svojim radovima - 2 samostalno i 3 zajedno s Goranom Gabrićem (SO HPD Mosor - Split) - bio uvjerljivo najzastupljeniji sudionik simpozija, a uz Gorana Gabrića i jedini Hrvat. On je svojim istraživanjima i izlaganjima na Simpoziju itekako doprinio predstavljanju hrvatskog umjetnog podzemlja koje prikazuje i kulturna, vjerska, vojna i gospodarska zbivanja na ovim prostorima kroz našu bogatu povijest.

Vlasta Dečak Barišić

Speleološki priručnici Gorana Gabrića

Nažalost, s velikim zakašnjenjem, ali i velikim zadovoljstvom, javljamo da je instruktor speleologije Goran Gabrić iz Splita još 1998. i 1999. napisao tri knjižice (formata A-5, umnožene fotokopiranjem) u obliku priručnika za potrebe speleoloških škola u Dalmaciji. U studenom 1998. objavio je

»Speleološku dokumentaciju« (str.1-12) i »Topografsko snimanje« (str.1-10), a u listopadu 1999. »Opasnosti u speleološkim objektima i kako ih izbjeći« (str. 1-14). Ovim je knjižicama potkrijepio teme koje je obrađivao na školama i tako polaznicima škola olakšao svladavanje gradiva. Šteta što zbog skromnosti nije o tome obavijestio i druge speleološke udruge, jer bi knjižice svakako dobro došle i njima. Knjižice nisu ništa izgubile na vrijednosti objavljivanjem knjige »Speleologija« (Zagreb 2000), jer sažeto obrađuju teme u knjizi.

Vlado Božić

»Špilja Veternica - Geomorfološki spomenik prirode«

Sudeći po samom naslovu teško je zaključiti o kakovoj vrsti publikacije je riječ. Očekivali bismo knjigu ili vodič, ali se u ovom primjeru radi o brošuri u izdanju Parka prirode Medvednica, koja je nešto između vodiča i knjižice.

Sadržaj brosure obuhvaćen je na svega 24 stranice s omotom od polutvrdog papira.

Nažalost publikacija je svojom kvalitetom daleko od mogućnosti koje pruža vrijeme u kojem je tiskana. Prvenstveno je to zbog izuzetno lošeg dizaj-

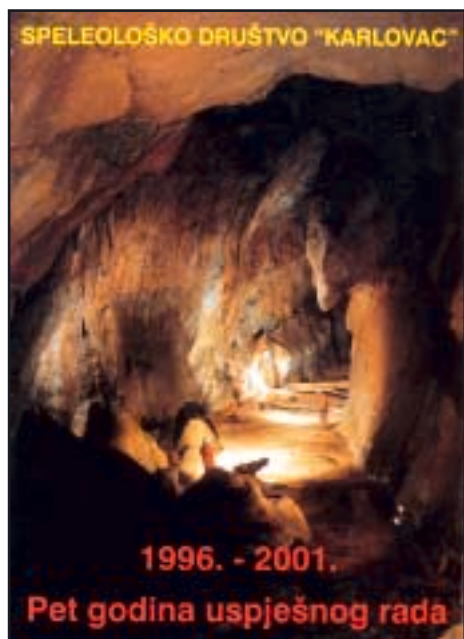

na i tehničke izvedbe što je uočljivo već na samoj naslovnici. Na prednjoj strani omota, koja bi prema svim pravilima, trebala biti atraktivna i oku zanimljiva, nalazimo teško čitljiv naslov stopljen u sivo žuti kolorit fotografije detalja turističkog dijela špilje. I na zadnjoj strani omota nalazi se vrlo loša fotografija koja prikazuje samo dio špiljskog kanala. Ako je već riječ o špilji Veternici postoji niz kvalitetnih snimaka, iz doduše turistima nedostupnih dijelova, koji su u svakom slučaju puno zanimljiviji i ljepši, čime bi sigurno pobudili veću pažnju potencijalnih kupaca. Moguće je da su izvorni snimci kvalitetni ali je njihov otisak vrlo loš. Gotovo sve fotografije u brošuri su tamne i nejasne. Tekstualni dio prilično je sadržajno nedorađen i stiče se utisak da autori nakon predaje više nisu imali uvida u svoje tekstove. Također je šteta da nije kontaktiran širi krug speleologa za koje vjerujem da bi svojim prilozima oplemenili ovu brošuru koja svojim lošim izgledom i sadržajem nije polučila očekivani rezultat i svrhu.

Branko Jalžić

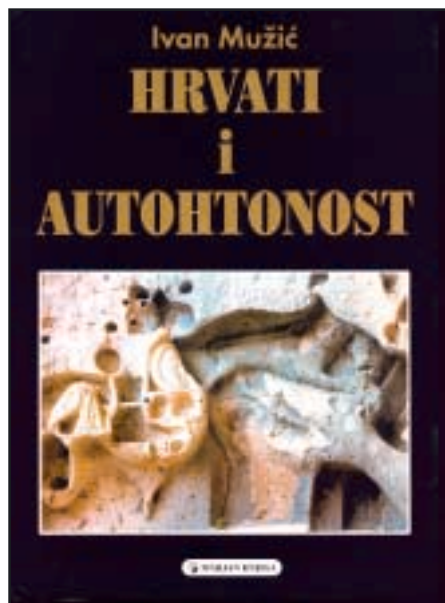
SD »Karlovac« - pet godina uspješnog rada

Časopis je sažetak pet godina rada Speleološkog društva »Karlovac« iz Karlovca, za razdoblje 1996.- 2001. Njime su obuhvaćene ekspedicije, speleološke škole, speleološka istraživanja i sl. Uz

kronološki pregled rada zanimljiva su arheološka, biospeleološka i geoznanstvena istraživanja. Časopis je čitljiv i zanimljiv, izgleda kao velik tajnički izvještaj složen po kategorijama. U svakom slučaju, ako ste u prilici onda ga pročitajte, ima 32 stranice.

Martina Borovec

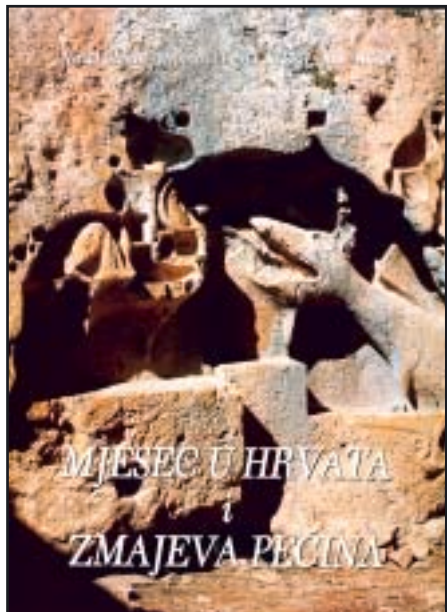
Ivan Mužić: Hrvati i autohtonost na teritoriju rimske provincije Dalmacije

VII. izdanje, Split, 2001, str. 1-582, tvrde korice, naslovnica u boji

Po naslovu teško bi čovjek pomislio da knjiga može biti zanimljiva i speleolozima. Ali, na naslovnici je slika poznatog reljefa iz Zmajevе špilje na Braču, a u poglavlju V. pod naslovom »O kultu mjeseca i zmiје-zmaja« s podnaslovom »Mjesečev reljef u Zmajevoj pećini na Braču«, mnogo se govori o špilji (str.437-451). Zanimljivost je u tome što autor reljefe tumači pomoću spoznaja o kultu mjeseca gajenom prije pojave kršćanstva kod nas. Pozivajući se na više autora (domaćih i stranih) koji su se bavili proučavanjem starih mitologija, te vlastitim istraživanjem, došao je do zaključka da je glavni reljef najvjerojatnije izrađen u razdoblju između I. i VI. stoljeća. Dosadašnje mišljenje Ante Škobalja (Vjera starih Hrvata na reljefu u Zmajevoj špilji na Braču, Split, 1986) i Jurja Batelje (Apokalipsa u Zmajevoj

špilji, Zagreb, 2000), da su reljefi nastali dolaskom monaha iz Poljica na Brač bježeći pred Turcima u 16. stoljeću, Ivan Mužić pobija svojim tumačenjem i zato daje ovoj špilji novo značenje i vrijednost.

Vlado Božić

Nenad Cambi, Heinrich i Ingrid Kush, Ivan Mužić: Mjesec u Hrvata i Zmajeva pećina

Naklada Bošković je 2003. izdala knjigu »Mjesec u Hrvata i Zmajeva pećina« u kojoj se nastojalo sakupiti sve što se zna o Zmajevoj pećini. Cijeli kompleks Zmajeve pećine iznimno je vrijedan, ali možda najljepši dio su njegovi reljefi uz koje je još uvijek vezana enigma vremena njihovog nastanka i samog njihovog značenja. Špilja je upravo i dobila ime po reljefu na ulazu, u kojem najznačajnije mjesto zauzima prikaz zmaja. Nekoliko autora, uz opise same špilje, daje svoje viđenje tog problema, nastojeći dati, po njihovom mišljenju, što bolju argumentaciju. Tako autori smještavaju stvaranje reljefa od antike, ranog kršćanstva do srednjeg vijeka. Najveći problem je u tome što još do danas nisu napravljena sistematska arheološka istraživanja koja bi potvrdila neku od iznesenih pretpostavki. Možda najzanim-

ljivije, a možda i najvjerojatnije tumačenje daje Ivan Mužić koji značenje reljefa pronalazi u staroslavenkim vjerovanjima vezanim uz kult mjeseca, za koji se vjeruje da je bio toliko važan i jak da su se neki oblici štovanja mjeseca uvukli dosta duboko u kršćanstvo, pa čak do današnjih dana. Ono što se pouzdano zna jest da su špilju koristili od 15. stoljeća kao prebivalište reda fratri pustinjaci, o čemu svjedoči i do danas sačuvano uređenje špilje, kao i pojedini pisani dokumenti iz tog razdoblja.

Važno je spomenuti da je Zmajeva pećina i speleološki istražena. Vlado Božić, kao jedan od autora, napisao je kratak članak dajući kao prvo položaj i pristup špilji, a zatim i detaljan opis objekta uz kartu topografskog položaja Zmajeve pećine i speleološki nacrt.

Knjiga je također opremljena sa vrlo lijepim fotografijama reljefa, njihovih detalja, kao i ostalih važnih dijelova špilje.

Tina Bosner

Snježana Grković - Janović: Velebitske vilin-staze

Briga i zanimanje za prirodu trebala bi se kod čovjeka razvijati od malih nogu. Za to se pobrinula Naklada Bošković izdavši knjigu Velebitske vilin-staze. Ova knjiga je namijenjena djeci; kroz bajkovitu priču približava im za njih vjerojatno nepoznat

svijet koji skriva planina Velebit, a i netaknuta priroda uopće. Iako autorica u priču uključuje i patuljke, vile, zmajevе i vještice, ona prvenstveno naglašava prirodne ljepote i kakav bi, zapravo, trebao biti čovjekov odnos prema prirodi. Knjiga je, u stvari, vrlo ekološki angažirana, pokušavajući djeci što ranije izbiti iz glave antropocentričko gledanje na svijet koji ih okružuje. Autorica je također izabrala jedan malo arhaičan jezik kojim vrlo vjerno dočarava bajkovit svijet, a lijepim i vrlo razumljivim rečenicama pokušava približiti ne tako jednostavne ideje djetetu koje traži svoj položaj u svijetu. Iako autorica nikad nije bila na Velebitu, prilično dobro je opisala ugođaj same planine, spomenuvši i neke njezine značajne dijelove kao što su kukovi, dulibe, Sveto brdo, Cerovačke špilje, Tulove grede i Paklenicu. Za nas su možda najznačajniji relativno tipizirani opisi nekoliko špilja, kao i činjenica da špilje djeci nisu prezentirane kao neka mračna i opasna mjesta, već kao mjesta nepoznate prirodne ljepote.

U svakom slučaju, u doba kada se djeci servira priče o borbama robota, bitkama čudovišta i želji za moći, ovakvih knjiga potrebno je sve više.

Tina Bosner

»Život koji nestaje«

Kalendar 2003, tiskao je Jutarnji list, a sponzorirao HTCronet. Kalendar ima tvrde listove veličine A-5. Na svakom listu je lijepa slika neke od naših ugroženih životinja i kalendar za dva mjeseca. Objavljene su slike i prikladni tekst za bjeloglavog supa, žutu pčelaricu, glavatu želvu, dobrog dupina, obalnu lastavicu i čovječju ribicu. Autor slike i teksta za čovječju ribicu je naš član Branko Jalžić. Kalendar je bio poklon kupcima Jutarnjeg lista.

Vlado Božić

Vodiči Željka Poljaka

Željko Poljak: MOUNTAINS along the Croatian Coast - Guide on foot and by car i Željko Poljak: HÜSTENGEBIRGE Kroatiens - Ein Wanderführer zu fuss und mit dem auto.

Isti tekst za obje knjige na engleskom i njemačkom jeziku. Izdala Školska knjiga, Zagreb, str. 1-120, polutvrde korice, format 14x24 cm, naslovnica i zadnja strana u boji, 20 karata i 143 slike (uglavno sve u boji). U knjigama je dio teksta posvećen i hrvatskoj speleologiji, a posebno se spominje jama Varnjača i Lukina jama na sjevernom Velebitu, Bunker, Manita peč i Cerovačke špilje na južnom Velebitu, jama Dus na Biokovu, špilja Vranjača na Mosoru i Titova špilja na Visu.

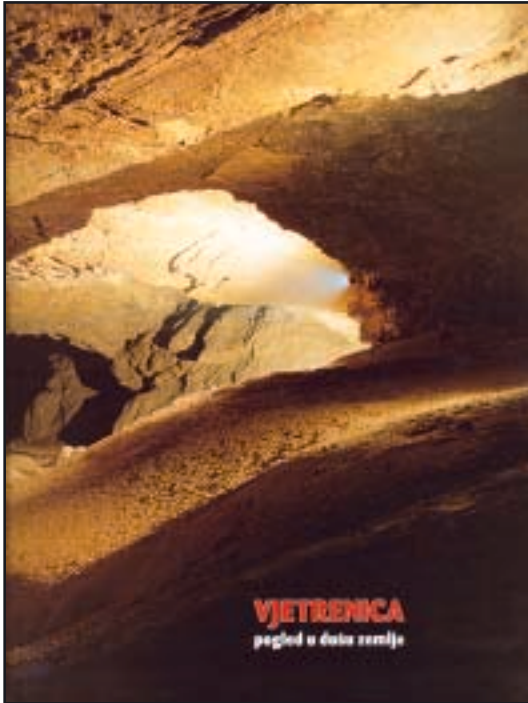
Vlado Božić

Ivo Lučić: Vjetrenica - pogled u dušu zemlje

Knjiga velikog formata (23x28 cm), tvrdih korica, s omotom u boji, pisana na 324 stranice, s 200 fotografija, 68 ilustracija, crteža i faksimila, 15 karata i 10 tablica, velebno je djelo zagrebačkog novinara Ive Lučića, rodom iz sela Ravno u Hercegovini, izdana u vlastitoj nakladi, u Zagrebu, u ljetu 2003.

Ivo Lučić nije speleolog ali je zaljubljenik u špilju Vjetrenicu na Popovom polju uz granicu Hrvatske i BiH, koju je posjetio bezbroj puta i proučavao je godinama. Kontaktirao je s dvjestotinjak osoba i od svake nešto saznao, podatke obradio i sažeo u najbolju speleološku monografiju ikad objavljenu u Hrvatskoj. Proučio je svu postojeću literaturu o špilji (popis ima 9 stranica) koja se odnosi na speleološka istraživanja, zemljopis, geologiju, biologiju, kulturu, arheologiju, povijest i turizam. U aktivnu suradnju uključio je mnoge današnje stručnjake. Tako je npr. poglavlje o životinjskom svijetu špilje napisao poznati slovenski speleobiolog dr. Boris Sket, a zagrebački su speleolozi iz Speleološkog odsjeka PDS »Velebit« tijekom 2002. modernim instrumentima ponovno snimili špilju i izradili njen nacrt.

Hrvatskim će čitateljima knjiga biti zanimljiva i zbog toga što su špilju Vjetrenicu također godinama posjećivali, istraživali i proučavali mnogi hrvatski speleolozi i biolozi, od Nikole Gučetića (1584) do današnjim mladih članova raznih speleoloških udruga. Od starijih i poznatijih speleologa svoj su doprinos istraživanju špilje dali Mirko Malez, Zlatko Pepeonik, Srećko Božičević i dr.; od mlađih Ana i Darko Bakšić, Dalibor Paar i dr.; od biologa Ivan Meštrov, Sanja Gottstein-Matočec, Bioman Ozimec i dr.

Veliku zaslugu za opći dojam knjige ima Dubrovkinja Ana Opačić koja je snimila i izradila tridesetak velikih fotografija u boji (duplerica).

Knjiga ima 9 velikih poglavlja, dodatak s kazalima i velik nacrt špilje, kojima je obuhvaćeno sve, baš sve, što je na bilo koji način vezano uz špilju - prava poslastica svakom speleologu i ljubitelju kraškog podzemlja.

Vlado Božić

Stašo Forenbaher & Timothy Kaiser: Spila Nakovana - Ilirsko svetište na Pelješcu

Zagreb, 2003. Knjiga je formata 12x22 cm, tiskana na 138 stranica finog papira, pisana dvojezično - hrvatski i engleski, s 89 crteža i slika u boji, polutvrđih korica.

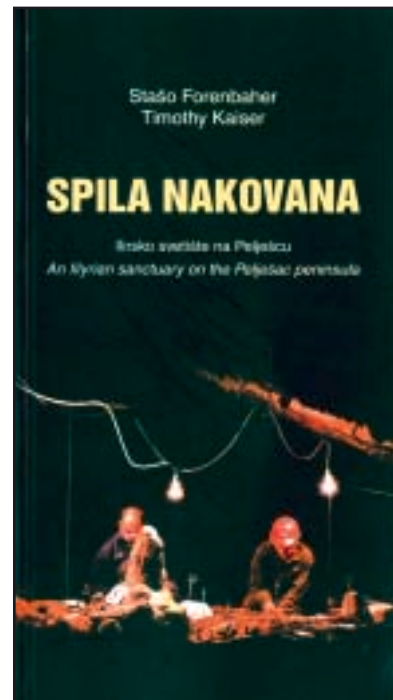
Knjiga je predstavljena 27. ožujka 2003. u knjižari »Bogdan Ogrizović« u Preradovićevoj ulici u Zagrebu.

Stašo Forenbaher, speleolog i dr. arheologije, zajedno s kolegom po struci Timothyem Kaiserom iz Kanade, predstavili su nam dio naše pretpovjesti u obliku knjige pisane znanstveno i popularno. Obradeno je razdoblje života tijekom prvog milenija prije Krista našeg dijela južnog Jadrana gdje su živjeli i

ratovali Grci, Iliri i Rimljani. Knjiga je pisana tečno i zanimljivo tako da se pročita u jednom mahu.

Na jednostavan način objašnjeno je što je arheologija i kojim se danas znanstvenim metodama služi. Obradeni su nalazi iz špilje Nakovane (na Pelješcu kažu spila a ne špilja), temeljem kojih je utvrđeno da je u razdoblju od sredine 4. do sredine 1. stoljeća prije Krista u špilji bilo ilirsko svetište. Tragova boravka Ilira na poluotoku, posebno na njegovom najzapadnijem dijelu, ima više. Naročito je mnogo gradina, ostataka naselja, osmatračnica i grobova, a tu je i ovo svetište.

Špilja Nakovane bila je poznata arheolozima još od kraja 19. st., a razna iskopavanja obavljena su u ulaznom dijelu špilje i tijekom 20. st. No, značajno otkriće ostvareno je tek u ljetu 1999. otkopavanjem namjerno zatpanog prolaza, kada je otkriveno novih četrdesetak metara špiljskih kanala. Na oko 30 m od ulaza, uz bijeli stalagmit u obliku falusa, nađeno je mnoštvo keramike i drugih predmeta pomoću kojih su autori knjige rekonstruirali događaje vezane uz špilju. Nađeni predmeti, sama špilja, njezina neposredna okolica i šire područje poluotoka čine cjelinu i njihovim proučavanjem stječe se slika života u tom dijelu današnje Hrvatske prije više od dva milenija. Istraživanje ove špilje i njene okolice važan je doprinos poznavanju naše kulturne baštine, koji trebamo njegovati i čuvati.

Lijepo je čuti da je špilja odmah zaštićena, pravno i fizički. Sada se nastoji špilju urediti za posjećivanje i pronađene predmete odgovarajuće izložiti javnosti.

U istraživanju su preko svojih institucija sudjelovali arheolozi iz Zagreba, Splita, Dubrovnika i Toronta. Donacijom financijskih sredstava najviše su pomogli Audrey i David Mirvish iz Toronta, a raznu drugu pomoć dale su institucije u kojima rade arheolozi. Značajnu pomoć pružili su i sami Pelješčani.

Bilo bi lijepo da je ovakvih primjera više.

Vlado Božić

Tihomir Kovačević - Tihi: Baraćeve špilje

Ova je knjiga izdana u lipnju 2003, a bavi se špiljama koje još od 1892. imaju turistički i speleološki značaj. Zajedno s prikazom nedavnih istraživanja i novoizrađenim nacrtom, knjiga nas vodi kroz povijest, geologiju, arheologiju i biologiju, kao i detaljan opis špilja. S obzirom na to da se radi o području i objektima koji obiluju zanimljivostima u svim navedenim kategorijama, knjiga je vrlo zanimljiva speleolozima kao i znanstvenicima, ljubiteljima prirode, radozalcima, turistima i široj publici. Dojam

upotpunjuju vrlo kvalitetne fotografije i prikazi, što bismo od predsjednika društva koje se bavi snimanjem krških fenomena mogli i očekivati. Praktički istovjetno izdanje na engleskom jeziku čini materijal dostupnim i izvan Hrvatske, te u turističke svrhe. Mnogim špiljama u Hrvatskoj trebala bi ovako detaljna i suvremena monografija.

Milivoj Uroić

Osvrt na knjigu »Raznolikost i ugroženost podzemne faune Hrvatske«

Ova knjiga - priručnik, izdana 2002. godine, prva je u Hrvatskoj koja se pozabavila u naslovu navedenom tematikom, raznolikošću i ugroženošću podzemne faune Hrvatske. Tvrdo ukorićena i potpuno u koloru, već svojim izgledom privlači pažnju potencijalnog čitatelja. Izdavač, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, očito je poslušalo sugestije grupe autora (Sanja Gottstein Matočec, Roman Ozimec, Branko Jalžić, Mladen Kerovec i Tadjana Bakran-Petricioli), i omogućilo da knjiga izgledom privuče široku čitalačku publiku, kojoj je i namijenjena. Naime, iako su čovjeku dostupni podzemni prostori Hrvatske i živi svijet koji ih nastanjuje izuzetno atraktivni, oni su široj hrvatskoj javnosti vrlo slabo poznati. Razlog tomu je, vrlo vjerojatno, činjenica da u Hrvatskoj postoji svega nekoliko za posjetitelje potpuno uređenih špilja, a o njima potencijalni posjetitelji rijetko mogu nešto više doznati. Osim toga, za razliku od Slovenije koja je neke svoje špilje i životinje što u njima žive podigla na razinu nacionalnog obilježja, u Hrvatskoj ne postoji »kult« poštivanja ovoga prirodnog bogatstva. Stoga, ovu knjigu možemo prihvatiti kao odlično osmišljen pristup popularizaciji podzemlja i njegova živog svijeta. No to niti izdaleka nije bila jedina svrha i namjena koja je vodila autore prilikom stvaranja knjige. Ciljevi kojima su težili bili su mnogo širi, a navode ih u uvodu: »... prikazati jedinstvenost i bogatstvo podzemne faune Hrvatske i prikazati razloge njezine ugroženosti...«, »Osnovna je svrha priručnika poučiti pučanstvo... o vrijednosti i jedinstvenosti podzemnog svijeta u Hrvatskoj te progovoriti o neodgodivoj potrebi zaštite podzemnih staništa i faune.«

Knjiga je tiskana na hrvatskom jeziku sa sažetkom na engleskom, tako da može biti zanimljiva i potencijalnim stranim čitateljima.

Sadržaj je podijeljen u dvanaest poglavlja, od kojih se prvo bavi osnovnim obilježjima dinarskoga krša, koji prekriva 46% površine Republike Hrvatske i u smislu speleologije i biospeleologije predstavlja

najznačajniji dio Hrvatske. Slikom i tekstem prikazana su najvažnija obilježja površinskih i podzemnih dijelova toga prostora. U drugom poglavlju na popularan se način objašnjava porijeklo i značenje pojma biospeleologija. Treće poglavlje »Podzemna staništa i njihova obilježja« obrađuje podjelu podzemnih staništa i njihova osnovna ekološka obilježja. U ovom dijelu mnogi će čitatelji po prvi puta doznati da podzemlje kao stanište nisu samo oni dijelovi podzemlja u koje čovjek može fizički ući, već je to svaki podzemni prostor koji nastanjuje živi svijet, u pravilu prave podzemne životinje.

Sljedeće poglavlje objašnjava što se sve smatra podzemnom faunom, kakva je podjela organizama prema prilagodbama životu u podzemlju, koje su to prilagodbe, kao i pojmove reliktnost i endemizam jer najveći broj pravih podzemnih organizama, izuzetno važnih za bogatstvo hrvatske faune, spada bar u jednu od te dvije kategorije organizama. Ovo poglavlje obrađuje i biogeografiju podzemne faune, sastav podzemnih biocenoza i hranidbene lance kao načine opstanka živog svijeta u podzemlju, prostoru bez sunčeve svjetlosti, u kojem ne rastu zelene biljke koje na površini predstavljaju prvi i osnovni član hranidbenog lanca. Peto poglavlje iznosi povijesni pregled istraživanja podzemne faune Hrvatske, a u šestom poglavlju autori daju pregled skupina životinja iz kojih su predstavnici do danas pronađeni u podzemlju Hrvatske. Pri tom su u tablicama (posebna tablica za vodene, a posebna za kopnene životinje) navedene sve porodice životinja kojih su neki predstavnici isključivo ili najvećim djelom (troglobionti i troglofili) vezani za podzemna staništa. Uz opis staništa, izgleda i načina života navodi se i veći broj za Hrvatsku posebno važnih vrsta podzemnih životinja. Uz njih je i prikaz brojnih vrsta koje samo povremeno (u kraćem ili duljem razdoblju) borave u podzemlju ali nisu podzemne životinje. Sve je to začinjeno većim brojem fotografija i crteža nekih navedenih životinja. Slijede poglavlja 7 i 8 u kojima se detaljno objašnjavaju razlozi ugroženosti podzemlja i njegove faune, iznose neki primjeri zagađivanja i uništavanja podzemlja Hrvatske, te načela zaštite podzemne faune i staništa (zakoni, podziranje opće svijesti, edukacija). Autori navode i neke od provedenih akcija zaštite, daju preporuke o ponašanju prema i u podzemlju, navode kriterije za definiranje zaštićenih područja s aspekta biospeleologije, mogućnosti gospodarenja podzemnim staništima i pravila kojih bi se trebalo pridržavati prilikom eventualnog uređenja nekog podzemnog objekta radi turističkog posjeta. Deveto je poglavlje zaključno. U njemu autori, prema saznanjima iznesenim u knjizi, navode da su radi neizmjerne vrijednosti podzemnih staništa i faune potrebna sustavna

istraživanja, zaštita i nadzor te za njih navode listu prioriteta. U ovom poglavlju čitatelji se upoznaju s Hrvatskim biospeleološkim društvom, kao jednim od pokretača i nositelja istraživanja i zaštite podzemnih staništa i faune, a poziva ih se na suradnju i uključivanje u rad Društva (adresa u 10. poglavlju).

Knjiga je napisana tako da tekstovi budu razumljivi širokoj čitalačkoj publici, ali i vrlo stručno tako da može poslužiti kao pomoćna literatura studentima (npr. biologije, geologije i sl.). No, namijenjena je i speleolozima koji bi mogli pomoći u istraživanju i zaštiti podzemlja te čak i stručnjacima koji se bave istraživanjem faune podzemlja. Jedanaesto poglavlje »Literatura« i dvanaesto »Objašnjenje pojmova« ukazuje na tu želju autora jer čitatelju omogućavaju lakše pronalaženje literature kojom će proširiti znanje stečeno čitanjem knjige te pronaći objašnjenja stručnih pojmova korištenih u knjizi.

Nakon svega iznesenog u osvrtu: ova knjiga čitatelja na najbolji mogući način uvodi u njemu uglavnom slabo poznat, a za Hrvatsku neizmjereno dragocjen svijet podzemlja i podzemnih organizama, u tajanstveni svijet tame, mitova i legendi, koji na stručan i popularan način rasvjetljava te je stoga najtoplije preporučujem za čitanje.

Eduard Kletečki

Osvrt na još dvije publikacije koje obrađuju živi svijet hrvatskog podzemlja

Tijekom 2001. i 2002. godine, pored knjige »Raznolikost i ugroženost podzemne faune Hrvatske«, tiskane su još dvije knjige u kojima se obrađuje živi svijet podzemlja Hrvatske: »Encyclopaedia Biospeologica, Tome III« i »An overview of the cave and interstitial biota of Croatia«. Prvu je 2001. godine je izdalo Societe internationale de Biospeleologie pod uredništvom Christiana Juberthiea i Vasile Decua. Čitavih 50 strana Addenduma »Encyclopaediae« pod naslovom »Croatia« posvećeno je biospeleologiji Hrvatske. Uz sistematski pregled živog svijeta podzemlja Hrvatske, u tekstu je osvrt na krš i podzemlje Hrvatske, pregled povijesti biospeleologije i kratak osvrt na ugroženost i zaštitu podzemlja Hrvatske. Uz urednicu Sanju Gottstein-Matočec, u nastanku ovoga teksta, koji je po prvi puta tako potpuno svijetu prezentirao bogatstvo i značaj živog svijeta podzemlja Hrvatske, sudjelovalo je još 18 autora biologa, geologa i stručnjaka za živi svijet podzemlja: Tatjana Bakran-Petricioli, Jana Bedek, Dragan Bukovec, Suzana Buzjak, Marijana Franičević, Branko Jalžić, Mladen Kerovec, Eduard Kletečki, Jelena Kralj, Petar Kružić, Mladen Kučinić, Mladen Kuhta, Neven Matočec, Roman Ozimec, Tonči Rađa, Vesna Štamol, Ivančica Ternjej i Nikola Tvrtković. Ista grupa autora sudjeluje u izradi teksta za »An overview of the cave and interstitial biota of Croatia« izdanog 2002. godine kao Supplementum br. 1, 11. volumena časopisa *Natura Croatica* u izdanju Hrvatskog prirodoslovnog muzeja. Ovaj tekst, koji obrađuje istu temu, proširen je novim podacima koji nisu objavljeni u »Encyclopaedia Biospeologica«. Oba teksta izdana su na engleskom jeziku i donose izuzetno važne informacije znanstvenicima i stručnjacima čitavoga svijeta koji se bave podzemnom florom i faunom, i njima su prvenstveno namijenjeni.

Za ovakav uzlet u bavljenju živim svijetom podzemlja u Hrvatskoj, čemu svjedoče i publikacije na koje dajem osvrt, zaslužno je Hrvatsko biospeleološko društvo, koje su osnovali i u njemu od osnutka aktivno radili ljudi koji su shvatili da bogatstvo živog svijeta podzemlja i njegova očuvanost Hrvatsku izdvaja od većine zemalja koje ju okružuju i čini je posebnom u Svijetu.

Eduard Kletečki

Špiljama Lijepa Naše

U povodu Dana Željezničara na 5. listopada 2003. u planinarskom domu na Oštrcu predstavljen je dnevnik planinarske obilaznice »Špiljama Lijepa Naše«. Planinarskih je obilaznica zaista mnogo, ali ova je posebna. Ne obilaze se planinski vrhovi već podzemlje!

Autor obilaznice je Vlado Božić, autor nekoliko knjiga o našim turistički uređenim špiljama, instruktor speleologije i član SO HPD »Željezničar«.

Kontrolne točke obilaznice su turistički uređene špilje u Hrvatskoj, uključujući i dva umjetna speleološka objekta, tako da obilaznica ima 17 kontrolnih točaka, od čega je 15 obaveznih.

Za svaku kontrolnu točku, tj. špilju, su na dvije stranice osnovni podaci potrebni i zanimljivi posjetitelju: kako doći do špilje (uz skicu), opis špilje, njena povijest, zanimljivosti i, možda najvažnije - kome, kako i kada se obratiti za posjet špilji. Tu je još i kratak prikaz HPD-a »Željezničar« i njegovog speleološkog odsjeka, a na kraju knjižice je prostor za žigove. Obilaznici koji posjete bilo kojih 10 od 15 obaveznih objekata stječu pravo na kupnju značke obilaznice.

Mea Bombardelli

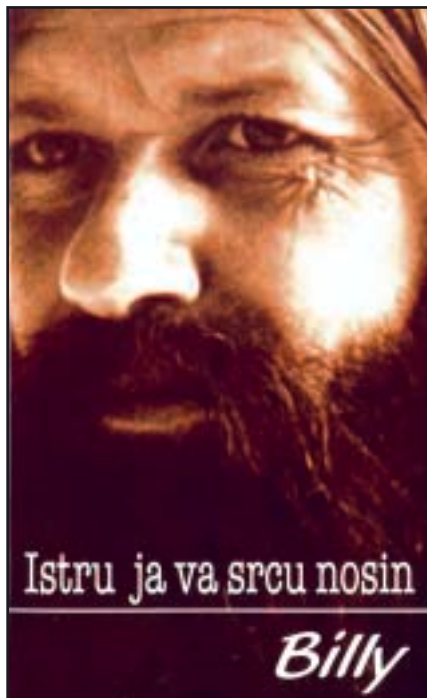

Drago Opašić Billy: Istru ja vu srcu nosin, Cerovje - Pazin, 2003.

To je knjižica formata 13x20 cm, polutvrđih koricica, tiskana na 119 stranica s 18 c/b slika i dva crteža, posvećena osnivaču Speleološkog društva »Istra« u Pazinu - Dragi Opašiću zvanom Billy (1948. - 2000.). Knjižicu je uredio Billyjev suvremenik Mirjan Rimanić.

Tri četvrtine knjižice čine tekstovi koje je svojevremeno napisao Billy, a četvrtinu tekstovi njegovih prijatelja o njemu. U knjižici su objavljeni tekstovi što ih je Billy objavljivao u Biltenu SD »Istra«, a to su uglavnom izvješća s istraživanja, prikazi razvoja speleologije u Istri (do 1997.), ali i njegove pjesme »Štuorije o školjari« i razne dogodovštine »Umocjedine« te njegova razmišljanja o speleologiji i životu uopće. Billy je bio speleolog (aktivni istraživač špilja i jama), speleoronilac (jedan sifon u Panjkovom ponoru članovi »Dinaridi-DISKF« prozvali su »Billyjev sifon«), ekolog (veliki zaštitnik istarskih prirodnih ljepota) i pjesnik. Oduvijek je nosio dugu kosu i bradu i živio samotnjačkim životom pa su ga zbog toga mnogi smatrali čudakom. Po struci je bio miner, ali se prihvaćao i raznih poslova izvan struke. Poznavaoci njegova života kažu da je bio velika dobričina koja je nesebično pomagala svima kojima je trebalo. Zaslužan je za osnivanje (1975.) i razvoj speleologije u Istri, pa je postao legenda istarske speleologije. Svi koji su pisali o Billyju napisali su o njemu samo sve najljepše, s puno vlastitih emocija.

Čitajući knjižicu stječe se dojam da Billyju nema zamjerke, ja nažalost imam, jer ne mogu prešutjeti jedan događaj koji Billy uopće nije spomenuo u svom opisu rada istarskih speleologa, a također ni priređivač knjige Mirjan Rimanić, a to je tragična pogibija istarskog speleoronioca Vinicija Potlece kojoj je Billy bio nazočan. Taj se tragični događaj zbio 29. siječnja 1993. u potopljenom kanalu špilje Zeleni vir kod Skrada u Gorskom kotaru a uporno se prešućuje. Kao vrlo osjećajnoj osobi, kako se pripisuje Billyju, smrt prijatelja, speleologa i ronioca sigurno je ostavila dubok trag u njegovoj duši, pa je čudno da sam o tome nije ništa napisao. No, možda je i napisao, ali to njegovi prijatelji, odnosno urednik knjige, nisu htjeli objaviti. Svima to zamjeram jer je to bila jedina do sada smrtna nesreća u Hrvatskoj koja se dogodila speleoroniocu u speleološkom istraživanju. Poznavanje uzroka i tijeka događaja nesreće, bilo bi korisno čuti od jedinog sudionika događaja - Billyja, radi izbjegavanja neke slične nesreće. Žalim što ni Billy niti Rimanić nisu imali dovoljno snage i hrabrosti da objave istinu o tom događaju

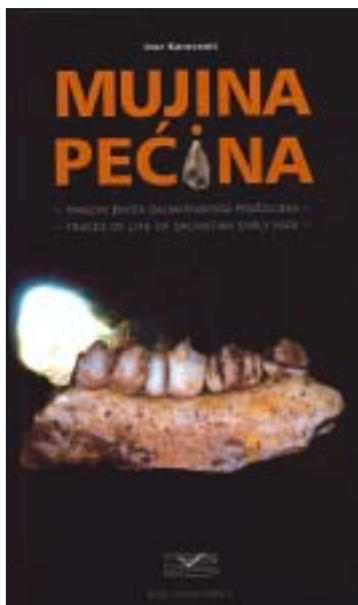

već je o tome morao pisati netko drugi (Mladen Garašić u časopisu Speleolog, god. 1992/1993., str. 53-54, na temelju policijskog izvješća).

Vlado Božić

Ivor Karavanić: Mujina pećina - tragovi života dalmatinskog pračovjeka

Zadovoljstvo je čuti i vidjeti da je još jedna naša špilja obrađena arheološki, da je o špilji izdana monografija, da je o njoj organizirana posebna izložba i da je se priprema za turističke posjete. Radi se o maloj špilji u brdu između Kaštela i Trogira, poznatoj još od ranijih vremena, ali detaljno istraženom tek posljednjih godina (od 1995. do 2003.). Špilju je istraživalo više speleologa (među njima i zagrebački akademik Mirko Malez) i ustanovili su da u njoj ima nalaza iz starijeg kamenog doba te da je treba detaljno istražiti, odnosno obaviti stručno iskapanje. Prilika se ukazala tek 1995. kada je ekipa domaćih i stranih arheologa, pod vodstvom arheologa Ivora Karavanića, započela iskapanje najsuvremenijim metodama i iskopine obrađivati u zemlji i inozemstvu, zahvaljujući financijskoj pomoći domaćih i stranih stručnih institucija. Ustanovljeno je da je u špilji prije oko 45 000 godina boravilo oko devet naših

predaka, neandertalskog tipa. U špilji nisu pronađene ljudske kosti već samo izrađevine (artefakti) musterijenske kulture, vatrište i životinjske kosti. Rezultati istraživanja prikazani su na 54 stranice knjižice formata 13x22 cm, polutvrđih korica, sa slikama u boji, s 29 slika i crteža, tiskane na hrvatskom i engleskom jeziku u Kaštel Lukšiću 2003., ali i na izložbi postavljenoj u Muzeju grada Kaštela. Lijep primjer kako treba vrednovati našu kulturnu baštinu.

Vlado Božić

Zavižan između snijega, vjetra i sunca

Monografija u povodu 50. obljetnice rada meteorološke postaje Zavižan. Knjigu je uredila Marjana Gajić-Čapka, a izašla je 2003. godine u izdanju Državnog hidrometeorološkog zavoda i Hrvatskog meteorološkog društva. Format je B5, ima 257 stranica, a naklada je 1000 primjeraka. Knjiga donosi priloga 23 autora o povijesti meteorološke postaje Zavižan, meteorološkim značajkama Zavižana, te zaštiti i istraživanju Velebita. Posljednji tekst »Znanstvena istraživanja na Velebitu« autora Željka Poljaka donosi i kratak prikaz speleoloških otkrića na Velebitu. Na kraju knjige je na petnaestak stranica sažetak svih tekstova na engleskom jeziku. Zaljubljenicima u prirodu, a posebno planinarima koji poznaju Velebit, mnogi će dijelovi ove knjige biti zanimljivi.

Mea Bombardelli

Elaborati

Svjetlan Hudec: Inventarizacija speleoloških objekata na području NP »Sjeverni Velebit«

Za potrebe Županijskog zavoda za prostorno planiranje, razvoj i zaštitu okoliša Ličko-senjske županije iz Gospića, Speleološki klub »Željezničar« iz Zagreba inventarizirao je speleološke objekte na području Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit«.

Osnovni cilj projekta bila je inventarizacija speleoloških pojava lociranih unutar NP »Sjeverni Velebit« s naglaskom na posebno značajne speleološke objekte. Rezultat tog projekta je pregledna monografija s obiljem slika, grafičkih prikaza, nacрта, tabela, karata i cjelovit popis objavljene literature o speleološkim istraživanjima na tom području (164 naslova). Sve to skupa priređeno je i u elektronskom obliku na CD-romu, zajedno s bazom podataka pogodnom za nadopunjavanje novim podacima. Autori monografije su Mladen Kuhta, Vlado Božić i Branko Jalžić, a informatičku obradu obavili su Mario Dolić, Darko Bakšić i Mladen Kuhta.

Monografija je obuhvatom podataka i kvaliteto obrade nadmašila očekivanja samih autora, a vjerojatno i naručitelja.

U pogledu dosadašnjih istraživanja autori nas vode sažetim kronološkim faktografskim tekstom od prvog spominjanja Velebita grčkog pisca Skilaksa iz Karijanide, do posljednjih speleoloških istraživanja u ljetu 2002. godine, uz spominjanje važnijih imena, događaja i akcija vezanih na speleologiju ovog područja.

Baza podataka o obrađenim speleološkim objektima (ukupno ih je 156) izrađena je u obliku datoteke u MS Accesu. Svako polje baze detaljno je opisano i pojašnjeno. Baza je izvedena na način koji omogućuje jednostavan rad i proširivanje novim podacima. U tekstu je prikazana tabelarno, a otvori su grafički locirani na topografskoj karti 1:25000. U elektronskom obliku otvori su dani u Autocad datoteci s podlogom od skeniranih topografskih karata područja.

Autori su dali kratak statistički pregled prikupljenih podataka iz kojeg se može doznati da na prostoru NP i u neposrednoj okolici ima, do trenutka pisanja teksta (listopad 2002.), 156 registriranih speleoloških pojava, od čega je samo 5 pretežno vodoravnih objekata, odnosno špilja. U obradu je uz speleološke objekte u NP-u uključen i Ponor (špilja) Štirovača dužine 860 m, a koji se nalazi neposredno uz granicu Parka. Ostale špilje su manjih dimenzija (do 35 m dužine). No, zato ima 26 jama dubljih od 100 m, od toga 7 dubljih od 500 m, predvođenih sustavom Lukina jama - Trojama dubokim 1392 m i Slovačkom jamom dubokom 1320 m. NP »Sjeverni Velebit« je prostor s jednom od najvećih koncentracija dominantno okomitih speleoloških objekata u svijetu.

Posebnu vrijednost monografiji daje prikaz 11 značajnijih speleoloških objekata. Svaki od njih se sastoji od kratke povijesti istraživanja, osobitosti i zanimljivosti, fotografija otvora i unutrašnjosti te nacrt (osim Ponora Štirovače). Ovaj dio monografije može biti zasebna cjelina. Uz manji uvod, kratke nadopune i u odgovarajućem formatu mogao bi se objaviti i kao speleološko-turističko-informativni vodič po jamama Nacionalnog parka.

Tekstu je dodan i sažet prikaz rezultata biospeleoloških istraživanja područja. Istraživanja su pokazala da se na području Parka nalaze primjerci izuzetno vrijedne endemske faune, posebno podzemne velebitske pijavice (*Croatobranthus mestrovi*), prema autoru »vjerojatno najznačajniji nalaz jedne troglobiontne životinje u tom desetljeću«. No, uz »zvijer iz Lukine jame« tu je još nalaz i jednog primjerka do sada nepoznatog novog roda i nove vrste špiljskog kornjaša. Ovi rezultati istraživanja pod-

zemne faune važan su doprinos istraživanja biološke raznolikosti.

Sve u svemu, monografija na jednostavan, ali efektan, kvalitetan i cjelovit način prikazuje dosadašnje rezultate istraživanja speleoloških objekata područja NP »Sjeverni Velebit«, s osobitim naglaskom na najznačajnije speleološke pojave. To je informativna literatura za one koji se trebaju uputiti u bitne značajke postojećih speleoloških objekata, kao jednog od temeljnih prirodnih fenomena Nacionalnog parka, a u isto vrijeme ne samo inventura dosadašnjih speleoloških istraživanja, nego i kvalitetna podloga speleolozima za sustavno praćenje, i eventualno, usmjeravanje budućih speleoloških istraživanja.

Svjetlan Hudec

Rokina bezdana

Većini speleologa je jama Rokina bezdana sa svojim impozantnim ulazom i nalazištem čovječe ribice jako dobro poznata ali samo nekolicini članova Speleološkog kluba »Željezničar« ukazala se prilika da vide vodeni tok te jame u novom (zelenkastom) svjetlu.

Naime, izvršeno je trasiranje ponora vodotoka Jaruge na Stajničkom polju s opažanjem u Rokinoj bezdani kao završni dio dijela radova za potrebe SK »Željezničar«. Trasiranju su prethodili višekratni posjeti jami radi mjerenja protoka i uzorkovanja pod-

zemnih voda. Trasiranje i radovi oko njega trajali su od 2. do 7. listopada 2002 a izvršili su ih sljedeći članovi S.K. Željezničar: Mladen Kuhta, Vlado Božić, Tina Bosner i Siniša Jembrih. Ubacivanje trase- ra u ponor se moralo obaviti tako da ekipa koja će poslije uzimati uzorke ne bude u kontaktu s trase- rom, a sve radi točnosti nalaza. Taj dio posla, kao i transportiranje nultih uzoraka, uspješno je obavila dvočlana pomoćna ekipa.

Na SZ dijelu Stajničkog polja ima nekoliko mje- sta poniranja, a za izvođenje testa izabran je ponor koji se u jednom prethodnom sličnom testu poka- zao odgovarajućim (tom je prilikom ubačeno 40 kg Na-flouescina, nakon čega se boja pojavila u izvoru Bistracu i Zagorskoj Mrežnici te u Rokinoj bezdani). Pošto je željeni ponor bio suh, moralo se pristupiti izradi improvizirane brane tako da je vodotok skre- nut u ponor u koji će se ubacivati traser. Trasiranje je u ovom slučaju izvedeno s 10 kg Na-flouescina (uranina) koji je prethodno otopljen s 5 kg Na- lužine. Boja je ubačena u vodeni tok u 15 sati 3. listopada 2002., nalijevanje je trajalo 15 minuta pri optimalnim hidrološkim uvjetima. Nulti uzorak i uzo- rak podzemnih voda za fizikalno-kemijske i bakte- riološke analize uzet je neposredno prije ubacivanja trase- ra. Opažanje pojave trase- ra organizirano je samo u Rokinoj bezdani, što je i bio osnovni cilj ist- raživanja. Od trenutka ubacivanja trase- ra pa do 6. listopada u 15 sati uzorci su prikupljeni u jednosat- nim intervalima, a naredna 24 sata svakih 6 sati. Uzorkovanje je prekinuto 7. listopada u 15 sati, dakle 96 sati nakon pojave trase- ra. Da bi se izbjeglo ulaženje u jamu svakih sat vremena, uzorci su uzimani na vrlo zanimljiv način: epruveta je pričvr- šćena na jednu vrstu mjerne trake koja inače služi u geološkim istraživanjima, a koja na svome kolutu ima žaruljicu. Nailaskom na vodu ona zasvijetli te je tako spuštana i dizana kroz otvor istražno-eksplo- atacijskog zdenca. Na taj način je bilo sigurno da je epruveta došla do razine vode a količina vode bila je dovoljna da se vidi pojava boje. Smjene su bile organizirane tako da je svatko bio zadužen za 4-sat- no dežurstvo, tijekom kojeg je bio odgovoran za pri- kupljanje uzoraka. Noćna dežurstva su raspoređiva- na na najpošteniji način: izvlačile su se šibice. Poš- ten ili nepošten način, ali je nekako uvijek ispalo da ja autor ovih redaka morao »odgultiti« najgoru smje- nu, onu od 1 do 5 sati poslije ponoći, no dobro - bolje je biti vani, nego u šatoru sa Kuhtom (da, do- bro ste pročitali spavali smo s Kuhtom u šatoru, ajoj!). Prvi uzorci na kojima je bila vidljiva boja poja- vili su se 4. listopada u 15 sati, dakle 24 sata nakon ubacivanja, što je potvrđeno u laboratoriju. Ovo da su bili vidljivi, morate shvatiti uvjetno jer smo mi boju u našim epruvetama spazili tek za nekakvih 12 sati,

i to Kuhta naravno, koji je znao kako će to otprilike izgledati (ne fluorescira tako jako na malim količi- nama, a u epruveti je jedva vidljivo). Čim se boja pojavila išli smo u jamu radi dodatnih mjerenja i, naravno, neizbježnog fotografiranja. Pojavom boje u Rokinoj bezdani dokazana je veza između nje i po- nora na Stajničkom polju, te su izvršena sva potre- na istraživanja koja su nam bila zadana.

Što reći za kraj? Nije bilo pretjerano naporno, čak mi se čini da je najnapornije bilo čuvati Lisu (Kuhtinog peseka) da se ne počne baviti speleologi- jom tj. da ne krene za gazdom niz vertikalnu, a Lisa ima i čudnu opsesiju prema produktima ljudskog metabolizma i prema čarapama, tako da smo bili uvijek na oprezu. Imali smo tokom tih par dana ne- koliko zanimljivih gostiju. Bio je tu Roko, vlasnik zem- ljišta na kojem je jama, koji se motao oko logora, a šumari su nas upozorili da je jako ljut (navodno nije dobio lov za koncesiju), bili su i ljudi iz sela koji su se zanimali za eventualni početak rada pogona punionice vode, posjetili su nas i djelatnici Bechtela, Ameri koji rade na autoputu a kojima nije bilo jasno što znači ono abys na karti (no f... way i'll go down there), te nas je došao pozdraviti sveprisutni Gara- šić. Sam posao je bio zanimljiv, Kaligula, ovaj par- don, Kuhta, nije jako naganjao, imali smo organizi- ran i topli obrok u Jezeranama, a na povratku je i janjetina pala.

U biblioteci Speleološkog odsjeka HPD-a »Željezničar« nalazi se izvješće: »Speleološki istražni radovi u Rokinoj bezdani i trasiranje ponora u Jezeranama«, autora Mladena Kuhte, u kojoj se mogu naći svi podaci vezani uz projekt kao i prikazi terenskih radova i rezultati trasiranja.

Siniša Jembrih

Ekološka analiza i inventarizacija faune špilje Veternice u PP Medvednica

Hrvatsko biospeleološko društvo pripremlilo je u ožujku 2003. elaborat »Ekološka analiza i inventarizacija faune špilje Veternice u Parku prirode Medvednica«. Elaborat je formata A4 na 103 stranice i priređen u malom broju primjeraka. Autori su Roman Ozimec, Jana Bedek, Sanja Gottstein Matočec i Vlado Božić. Elaborat daje pregled trenutnog stanja poznavanja špilje, istraživanja i faune i osnova je za daljnja dvogodišnja istraživanja.

Najprije daje opći prikaz Veternice te detaljan pregled povijesti njenog istraživanja od 1899. do danas. Glavni dio elaborata je pregled biospeleoloških istraživanja, ekoloških (klimatskih i srodnih) čimbenika, te rezultati biospeleoloških istraživanja. Tu su i Prijedlog za daljnja istraživanja, zaštitu, edukaciju i promociju, Zaključak te Bibliografija špilje Veternice s više od 400 referenci. U prilogu su Popis

speleoloških objekata Medvednice, Pregled biospeleoloških istraživanja ostalih speleoloških objekata Medvednice s pregledom faune te Podzemni rakušci Medvednice.

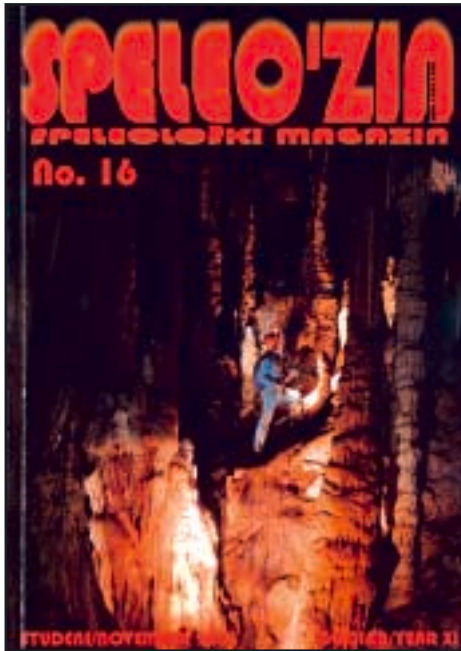
Mea Bombardelli

Domaće speleološke periodne publikacije

Speleo'zin br. 15, god. XI, 2002.

Novi broj Speleozina počinje najvažnijim događajem za SDK u 2001. godini: speleološkim kampom »Japage 2001«, o kojem pišu Željko Bačurin i Dinko Stopić. Objavljena je kronologija istraživanja, geografski položaj, te opisi najznačajnijih jama s nacrtima. Na kraju članka je popis istraženih objekata i uz njega nacrt jame Šlapice (-282 m). Damir Basara piše o novijim istraživanjima Klemente u suradnji s G. S. Vulcain i SO Malačka. O jami Lovranski Lazići i njenom istraživanju pišu Dalibor Reš i Ivan Glavaš uz, naravno, objavljen nacrt. Članak o speleokampu »Mune 2001« piše Dalibor Reš. Nenad Buzjak piše o mjerenju temperature, vlage i strujanju zraka u ulaznom djelu špilje Veternice, a Suzana Buzjak i Mirjana Vrbeč o speleobotaničkim istraživanjima na otoku Rabu. Domagoj Perkić piše o špilji Zali značajnoj zbog nalaza iz paleolitika. Vlado Božić prikazuje najstariji profil i poprečni presjek iz 1671. autora Nielsa Stensena. Nastavak o britanskoj ekspediciji u jamu Balinku (1966.) piše i završava Antonio Mihalić. U rubrici »Vijesti, izvještaji, skupovi, istraživanja...« kao i obično ima svega. Izvještaje o radu su objavili SDK i SOD. SU Estavela je dala izvještaj o speleološkoj školi, s međunarodnog skupa u Italiji (7. - 8. 7. 2001.) i o novim paleontološkim nalazima na Kvarneru. O jami Laricetto na talijanskoj strani Kanina i novoj dubokoj jami u Istri piše Ivan Glavaš, Damir Basara o ronjenju sifona PKD-2, Roman Ozimec o špilji Lokvarki, a I. T. Marinov daje rezultate 2. prvenstva Hrvatske u speleološkoj orijentaciji. I za kraj Hrvoje Cvitanović je sastavio popis jama dubljih od 250 m i špilja dužih od 1000 m.

Speleo'zin br. 16, god. XII, 2003.

U ovom broju Igor Jelinić piše o jami Amfori, najdubljij na Biokovu (-788 m) i o jami Meduzi na Velebitu (-707 m), a Neven Bočić i Željko Bačurin o istraživanju speleoloških objekata otoka Pelješca i brda Mašvine. Ivan Glavaš izvještava o novijim otkrićima u Jami kod Rašpora a Marina Trpčić o Speleološkom kampu »Japage 2002«. Igor Jelinić opisuje ekspediciju »Laos 2001-2002«, Neven Bočić ekspediciju u Rumunjsku a Admir Bajraktarević i Damir Basara speleokamp »Kladanj 2001«. Najposebniji članak dali su Alexander Klimchouk i Yury Kasjan o jami Kruberi (Voronji) na Kavkazu, duboko 1710 m. Mladen Garašić piše o podzemlju Brazila i Koreje, Jasminko Mulaomerović o svetim bosanskim špiljama a Zoran Čučković o špilji Nakovani na Pelješcu. O speleologu Josipu Poljaku povodom 120 godina rođenja piše Vlado Božić, o orijentaciji u prirodi Antonio Mihalić, a o primjeni fikseva u speleologiji Robert Dado. Neven Bočić daje prikaz 13 publikacija i popis najdužih špilja i najdubljih jama u Hrvatskoj i svijetu. Iza vijesti slijedi in memoriam Slavku Marjancu (1922-2003) Vlade Božića.

Marina Borovec

Velebiten 36, 37, 38, 39 i 40

U 2002. g. PDS Velebit izdalo je dva broja svog, već nadaleko prepoznatljivog časopisa Velebiten koji zastupa sve odsjke Društva. Ovdje navodimo samo članke o speleologiji.

Broj 36, izašao u travnju 2002. g. na 40 str. donosi godišnja izvješća o radu SO PDSV za 2000. i 2001., članak Franka Vasseura, poznatog francuskog speleologa tiskanog u Spelunci br. 82, ovdje u prijevodu Vlade Božića, u kome se autor osvrće na knjigu »Speleologija« u izdanju PDSV s brojnim pohvalama i knjige i hrvatskih speleologa, posebno ženskog roda. Tu su i novosti o istraživanjima slovenskih speleologa u jami »Čehi 2« pod nazivom »Što nam rade susjedi«, o kojima pišu Aleš Stražar i Tone Palčić, a sa slovenskog ih je prevela Ana Bakšić. Tročlana ekipa istraživala je u veljači 2002. i dosegla dubina od 1440 m, a zatim 1500 m. Svaka čast susjedima!

D. Bakšić i D. Lacković izvještavaju o istraživanju jame Amfore X/XI mj. 2001, koja je s dosegnutih -614 m postala najdublja jama Biokova. Čestitamo! Ana Bakšić piše o aktivnostima stranih speleologa na Velebitu u 2001. g., Ivica Čukušić opisuje speleoronjenje u jami Rupečici a Josip Petričević izvještava o 2. prvenstvu Hrvatske u speleoorientaciji održanom u Rudelićevoj i Gospodskoj špilji kod Vrlike 20. 10. 2001. Ivana Sansević pruža nam autobiografsku »Intimnu ispovijest jedne kvazi-speleologinje«.

Broj 37, izašao u studenom 2002., na 48 str. Časopis započinje pregledom istraživanja Slovačke jame A. K. Sansević i D. Bakšića na hrvatskom i engleskom. Slijedi Dnevnik ekspedicije J. Petričevića. Aksa nam dalje priča o Slovačkoj jami, 7 vrećuljaka i 4 djeve bajne, a A. Katalinić o dvije njene transportne... Nadalje, i T. Dasović inspirirana je transportnim vrećama u Slovačkoj jami u članku Dugo, toplo ljeto i u Slavenovoj priči. M. Andreis daje izvještaj o 32. Zagrebačkoj speleološkoj školi, a Ž. Nenadović opisuje svoje dojmove i nova životna iskustva stečena kroz pohađanje speleološke škole. A. Čop piše o biseru Like - 100% prirodnoj mineralnoj vodi i kako je špiljarima pala ideja o njenom flaširanju. I. Sansević pod nazivom »Pelinkovac ili špilja???« opisuje posjet Grapčevoj špilji na Hvaru. D. Bratušek u članku »Muke po oružaru« jada se na svoju oružarsku dužnost. Naposljetku, tu je i špiljarški kviz Tihane Dasović, a J. Petričević nas izvješ-

SUBTERRANEA CROATICA - NOVI HRVATSKI SPELEOLOŠKI ČASOPIS

Grad Karlovac dobio je još jedan speleološki časopis, uz Speleo'zin tu je sada i Subterranea croatica. Izdaje ga Speleološki klub »Ursus spelaeus« a glavni mu je urednik Hrvoje Cvitanović. Časopis ima 68 stranica formata A-4, polutvrde korice s naslovnicom u boji.

Za prvi broj članke su napisali autori iz raznih hrvatskih speleoloških udruga i odsjeka, o istraživanju jame Amfore na Biokovu (-788 m), o rezultatima međunarodne speleoronilačke ekspedicije »Rakovica 2002«, o istraživanju Markovog ponora u Lici tijekom 1999. i 2000. (dužina 1725 m, dubina -69 m), o istraživanju Jame na Prkovini u Istri (-242 m), o biospeleološkim istraživanjima otoka Mljeta, o antičkim nekropolama u špiljama Korduna, o starim slikama s istraživanja jame Čudinke (prije 45 godina) te o daljim istraživanjima špilje Lokvarke. Slijede obavijesti o osnivanju novih speleoloških udruga tijekom 2002, obavijest o novom europskom speleoronilačkom rekordu (dužina 1,7 km) i o dubokim jamama u Vijetnamu. Na kraju se nalazi najnoviji pregled najdubljih jama u Hrvatskoj i svijetu, najdužih špilja u Hrvatskoj te najvećih okomica i najdubljih urona u Hrvatskoj.

Vlado Božić

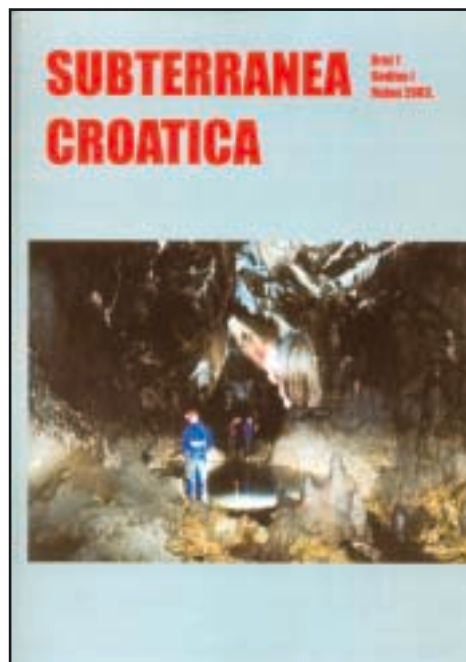
čuje o topografskom snimanju Vjetrenice u Hercegovini 2002.

Broj 38 započinje člankom Ane Katalinić o važnijim speleološkim akcijama SO PDS »Velebit« u 2002. godini, koji nalazimo i u engleskom prijevodu. Slijedi članak Josipa Petričevića o speleološkom istraživanju jame Amfore, te Dalibora Vučića i Slavena Bobana o njihovu sudjelovanju na tom istraživanju. Ivana Sansević nas izvještava s 3. Prvenstva Hrvatske u speleološkoj orijentaciji od 25. do 27. 10. 2002. godine, Filip Bach sa speleološkog skupa u Italiji 2003. godine, a Josip Petričević sa Skupa speleologa Hrvatske u Ozlju 2002. godine.

Broj 39 donosi izvješće s 33. Zagrebačke speleološke škole njenog voditelja Dalibora Paara. Ana Bakšić prezentira nam program rada 1. Ličke speleološke škole održane u svibnju 2003. godine, a Ena Vrbek, polaznica Škole, opisuje doživljaje s izleta. Detalji o jami Meduzi i kronologiji njenog istraživanja mogu se pročitati u izvratku iz Izvještaja za NP Sjeverni Velebit, dok Željka Janjanin opisuje jednu vikend akciju postavljanja te jame u lipnju 2003. kao prethodnicu ljetnog logora u organizaciji KS HPS. Navodimo još zanimljiv članak Dalibora Paara o upotrebi i otpornosti digitalnih fotoaparata u špiljama.

Broj 40 sadrži izvještaje Ivica Čukušića s tečaja GSS-a 2003. godine, među kojima i s tečaja speleospašavanja. Od speleoloških tema tu je još samo pjesma »Stari špiljari Hrvoja i Marte Malinar.

Vlasta Dečak Barišić

U prosincu 2001. godine je izašao Speleobilten broj 4. Naklada je 80 primjeraka, format A5, broj stranica 24, izdavač SO HPD »Mosor«, a urednik Ivan Marinov.

Na početku Biltena dana su izvješća nekih dalmatinskih speleoloških udruga o radu u 1999. i 2000. godini. Sadržaj uključuje i izvješće o obilježavanju 90. obljetnice splitske speleologije i 70. obljetnice otvaranja špilje Vranjače za turističke posjete, te izvješća o održanim školama i tečajevima. Slijedi zanimljivi članak Milana Miljuša o ekspediciji »Madagaskar 2001«, prilog o posjeti jami Jamutini, izvještaj o 2. prvenstvu Hrvatske u speleološkoj orijentaciji, te još dva kraća priloga, a na kraju su »Dalmatinski speleološki imenik« i nagradna križaljka.

Speleobilten broj 5. ugledao je svjetlo dana u prosincu 2002. Format, izdavač i urednik nisu se mijenjali. Novost je da je svaki prilog popraćen kratkim sažetkom na engleskom jeziku.

Bilten počinje godišnjim izvješćima za 2001. godinu. Slijede članci Točka -1301 (o ekspediciji Slovačka jama) i 2. splitska speleološka ekspedicija »Argentina 2002«. Tu su i prilozi o istraživanjima Jame pod Velikom Kraljevцем, Munižabe i Vjetrenice, te o posjetu Tounjčici (i kamenolomu, ali ne i špilji u njemu) i 3. prvenstvu Hrvatske u speleo-orijentaciji. Na kraju je pjesma Vjekoslava Majera »Postanimo sige«, te nagradna križaljka i strip.

Mea Bombardelli

Speleologija u ostalim domaćim periodičkim publikacijama

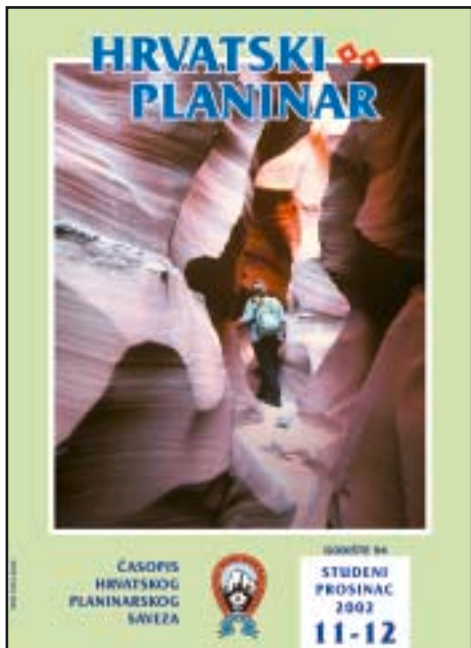
HRVATSKI PLANINAR, ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA, KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB.

U 2002. GODINI

- Anonimus: Priznanja najboljima u 2001. godini, Ana Bakšić, br. 1, str. 2
- Darko Berljak: Hrvatski planinarski savez u 2001. godini (Speleologija), br. 1, str. 5
- Vlado Božić: Jama Snježnica - prirodni hladnjak, br. 1, str. 11-12
- I. T. Marinov: Prvenstvo Hrvatske u speleološkoj orijentaciji, br. 1, str. 28
- Vlado Božić: Špilja F2 Rude (fotografija), br. 1, zadnja strana
- Vlado Božić: Špilja Golubnjača (fotografija), br. 2, naslovnica
- Vlado Božić: Špiljarova špilja - zanimljivo otkriće na Crnopcu, br. 2, str. 38-40
- Vlado Božić: Urušavanje Špilje u kamenolomu Tounj, br. 2, str. 59
- Zlatko Pap: Po otoku Hvaru - Pečina, br. 4, str. 115-116
- Željko Poljak: Tko je što u hrvatskom planinarstvu - Goran Gabrić, br. 4, str. 123
- Ante Juras: Održani dani »Kamenara« (o speleoložima), br. 6, str. 190
- Željko Poljak: Potraga za Veternicom prije stotinu godina, br. 7-8, str. 207-208
- Milivoj Uroić: Kojina je to jama?, br. 7-8, str. 232-233
- Zoran Majnarić: Delničani u Hajdovoj hiži, br. 9, str. 271
- Željko Poljak: Tragom Francesca Petrarce na Mount Ventoux (izvor-jama Vaucluse), br. 10, str. 275
- Vlado Božić: Aktivni brački speleolozi, br. 10, str. 301-302
- Goran Gabrić: Legenda o Zlatnoj jami na Mosoru, br. 11-12, str. 321
- Vlado Božić: Na Braču - oltari u špiljama i špilje u oltarima, br. 11-12, str. 330-332
- Srećko Božičević: Medvedničke stube - 40 godina bez svoga graditelja, br. 11-12, str. 346

U 2003. GODINI

- Darko Berljak: Hrvatski planinarski savez u 2002. godini (Speleologija), br. 1, str. 8-9
- Mirta Mataija i Goran Zaborac: Hajdova hiža - podzemna ljepotica, br. 2, str. 36-38
- Vlado Božić: Novi instruktori speleologije, br. 2, str. 63
- Vlado Božić: Tragom stare fotografije u Baranjskoj podzemlje, br. 4, str. 97-100
- Vlado Božić: Četvrti skup hrvatskih speleologa, br. 4, str. 120

- Vlado Božić: Savjetovanje o speleološkoj dokumentaciji i konferencija speleoloških odsjeka, br. 4, str. 120-121
- Ivan Marinov: 3. Prvenstvo Hrvatske u speleološkoj orijentaciji, br. 4, str. 121
- Dalibor Paar: Hajdova hiža nije bezazlena, br. 4, str. 121
- Vlado Božić: Igor Jelinić novi pročelnik Komisije za speleologiju HPS, br. 5, str. 151
- Vlado Božić: Stašo Forenbaher & Timoty Kaiser: Spila Nakovana - Ilirsko svetište na Pelješcu, br. 5, str. 152-153
- Vlado Božić: Slavko Marjanac (1922-2003), br. 5, str. 154
- Vlado Božić: U društvu klečkih vještica, br. 6, str. 163-165
- Željko Poljak: Speleolog broj 48-49, br. 6, str. 195
- Željko Poljak: Vinko Prizmić novi pročelnik Gorskog službe spašavanja, br. 7-8, str. 240
- Nataša Smolić: Šibenska speleološka škola, br. 7-8, str. 241
- Goran Gabrić: Speleološka i alpinistička škola u Splitu, br. 7-8, str. 245-246
- Ivana Božak: Doživljaji jedne polaznice - Speleološka škola, br. 9, str. 265-267
- Vlado Božić: Iz mosorskog podzemlja - Stotinu godina špilje Vranjače, br. 10, str. 297-301
- Slavko Tomerlin: Novosti sa Crnopca - Put Malog princa, br. 10, str. 304-309
- Vlado Božić: Ivo Lučić: Vjetrenica - pogled u dušu zemlje, br. 11, str. 358-359
- Vlado Božić: Subterranea croatica - novi hrvatski speleološki časopis, br. 11, str. 359
- Vlado Božić: Međunarodni »Frontinus simpozij 2003«, br. 11, str. 360-36
- Alan Čaplar: Dnevnik planinarske obilaznice - Špiljama Lijepe Naše, br. 11, str. 367

LIČKI PLANINAR, GLASILO HPD »VISOČICA«, BUDAČKA 24, 53000 GOSPIĆ

- Srećko Božičević: Iz speleološkog dnevnika - Utvrdite odakle dolazi voda, br. 1, za travanj 2002, str. 6-9
- Željko Poljak: Velebitski susreti, br. 1, za travanj 2002, str. 10-11
- Alen Zorić: Carstvo Klementine - jame na srednjem Velebitu, br. 2, za srpanj 2002, str. 22-23
- Srećko Božičević: Ante i njegov Velebit (špilja Samograd), br. 2, za srpanj 2002, str. 25
- Željko Poljak: Istraživači gorske prirode, br. 3, listopad 2002, str. 11-14
- Mladen Šaban: Osnovano prvo speleološko društvo u Lici, b. 4, 2002, str. 27
- Alen Zorić: Nova iskustva (GSS vježba u Jopićevoj špilji), br. 4, 2002, str. 28
- Mladen Šaban: Samograd, Medina pećina i Čelina, br. 1, 2003, str. 30-31
- Srećko Božičević: Ljepota podzemlja našeg planeta (iz speleološkog dnevnika), br. 2, 2003, str. 5-8
- Ana Lemić i Vlado Prpić: Od Lukovog Šugarja preko (špilje) Strmoglavice kroz Slatku dražicu, br. 2, 2003, str. 23-26
- Mladen Šaban: Prva speleološka škola u Lici, br. 2, 2003, str. 33-34
- Srećko Božičević: Od zvuka trube do bljeska fleša (nastavak iz speleološkog dnevnika), br. 3, 2003, str. 24-27
- Srećko Božičević: Samoća kao dio radosti ili straha (nastavak speleološkog dnevnika), br. 4, 2003, str. 6-10
- Mladen Šaban: Kita Gavranuša - Sjeverni Velebit, br. 4, 2003, str. 11-12
- Mladen Šaban: Ekspedicija »Crikvena 2003« - Jama Meduza, Rožanski kukovi, sjeverni Velebit, br. 4, 2003, str. 13

BRODSKI PLANINAR, GLASILO PLANINARSKOG DRUŠTVA »DILJ GORA«, PLANINARSKA ULICA BB, 35000 SLAVONSKI BROT

- Stjepan Krajnović Štef: Od Požege do Jankovca (Špilja grofa Jankovića), br. 12, srpanj 2002, str. 35-36

RONILAČKI LIST, MAGAZIN ZA PROMIDŽBU RONILAŠTVA, BIJENIČKA 20, 10 000 ZAGREB

- Tihomir Kovačević: Speleoronjenje, br. 4, za 2002., str. 22-27

PLAVE DUBINE, POSEBNO IZDANJE MAGAZINA MORE, SAVSKA 141, ZAGREB

- Antun Gavranović: U lađi katedrale (podmorskoj špilji), br. 1/2003, str. 22-23
- Donat Petrcioli: Speleoronjenje - Vitezovi Arijadnine niti, br. 1/2003, str. 60-69

MORE, SAVSKA 141, 10 000 ZAGREB

- Arne Hodalić: Uron u more džina (najveća podvodna dvorana na svijetu), br. 81, siječanj 2002, str. 50-56
- Urednički tim MORA: Špilje viškog arhipelaga - Lade pučinskih katedrala, br. 88, kolovoz 2002, str. 80-84
- Milan Tomljanović: U carstvu sjena i jeke (zadarski speleolozi i arheolozi), br. 88, kolovoz 2002, str. 96-101

- Ivica Čukušić: Avantura na piratskom otoku (Speleo-
loška ekspedicija SO »Velebit« na Madagaskar), br.
91, studeni 2002, str. 90-94

**NOVA AKROPOLA, FILOZOFIJA - HUMANIZAM
- KULTURA, HABDELIĆEVA 2, 10 000 ZAGREB**

- Davorin Palijan: Špiljsko slikarstvo, br. 32, lipanj - kolovoz
2002, str. 40-44

**ŽELJEZNIČAR, LIST HRVATSKIH ŽELJEZNICA,
MIHANOVIĆEVA 12, 10 000 ZAGREB**

- Blanka Despotović: Lokve - Ljote krša (špilja Lokvar-
ka i Golubinjak), br. 677, ožujak 2002, str. 61
- Blanka Despotović: Ogulin, grad podno Kleka (Đulin
ponor), br. 680, lipanj 2002, str. 56

**EURO CITY, PUTNA REVIIJA HRVATSKIH ŽE-
LJEZNIČAR, MIHANOVIĆEVA 12, 10 000 ZA-
GREB**

- Vlado Božić: Bogatstvo podzemlja Žumberačkog gorja
- Hoće li se dobre vile vratiti u Vilinske jame?, br.
1/2002, str. 70-75
- Vlado Božić: Speleološke zanimljivosti na otoku Braču
- Ljepota u utrobi otoka, br. 2/2002, str. 58-62
- Vlado Božić: Speleološki objekti u planini Velebit -
Podzemlje što ga tek treba istražiti, br. 3/2002, str. 20-27
- Branko Jalžić: Živi svijet u velebitskom podzemlju - En-
demske vrste i relikti ledenih razdoblja, br. 3/2002, str.
30-32
- Vlado Božić: Betlehemska špilja - speleološka zanim-
ljivost Stubičkih Toplica - Isus je svoj zemaljski život
počeo u špilji, br. 4/2002, str. 14-17
- Branko Jalžić: Zaboravljeni rudnik bazalta na Banovu
brdu u Baranji - Naslućuju se zanimljiva znanstvena
otkrića, br. 4/2002, str. 60-61
- Vlado Božić: Špilje u slavonskim planinama - Ima ih
malo, ali su zanimljive, br. 4/2002, str. 62-65
- Vlado Božić: Rijeke su najvažnije čimbenice za stva-
ranje špilja i jama (okolica Ogulina), br. 1/2003, str. 46-52
- Branko Jalžić: Bogatstvo ugroženo ljudskom nemar-
nošću (ugrožena špiljska fauna), br. 1/2003, str. 54-57
- Roman Ozimec: Raskošno podzemlje bezvodnog
otoka (Korčule), br. 2/2003, str. 26-30
- Sanda Hrnčević: Djelić tla nabijen prošlošću (Vela
špilja), br. 2/2003, str. 32-35
- Vlado Božić: Mjesto gdje su vježbali »brončanodobni
speleolozi« (Bezdanjača pod Vatinovcem), br. 3/2003,
str. 64-68
- Tihomir Kovačević: Tko je uklesao nepoznate sim-
bole? (Siničić špilja), br. 3/2003, str. 70-73
- Tihomir Kovačević: Neistraženi speleološki objekt
(Rokina bezdana), br. 3/2003, str. 73-75

**SENJSKI ZBORNİK, SENJSKO MUZEJSKO
DRUŠTVO I GRADSKI MUZEJ SENJ, P.P. 86,
53279 SENJ**

- Igor Jelinić, Nada Horvatinčić i Vlado Božić: Ledena
jama u Lomskoj dulbi, God. 28, za 2001, str. 5-20
- Vlado Božić: Speleološka djelatnost Ivana i Hele Krajač,
God. 28, za 2001, str. 329-336
- Vlado Božić: Duboke jame sjevernog Velebita, god.
29, za 2002, str. 343-360

**BRAČKA CRKVA, GLASILO BRAČKIH ŽUPA,
21425 SELCA, GLAVNI UREDNIK DON
STANKO JERČIĆ**

- A. V.: Bračke zanimljivosti - Mirčanski spiljari, br. 2/49,
prosinac 2002, str. 51
- Nenad Bezmalinović - Galaksija: Brač(u) u srcu (ne-
sreća u Škrabića jami), br. 1/50, srpanj 2003., str. 66-67

**OKOLIŠ, GLASILO MINISTARSTVA ZAŠTITE
OKOLIŠA I PROSTORNOG UREĐENJA, UL.
GRADA VUKOVARA 78/III, 10 000 ZAGREB**

- Nina Lončar i Mladen Garašić: Špilje Hrvatske - svjet-
ski fenomen, prosinac 2002, br. 112-113, str. 30-31
- Nina Lončar i Mladen Garašić: Špilje i jame - speleo-
logija u Hrvatskoj, prosinac 2002, br. 112-113, str. 32
- Nina Lončar i Mladen Garašić: Nedovoljno istraženo i
zaštićeno bogatstvo, prosinac 2002, br. 112-113, str.
33-35
- Ana Štrbenac: Osnovan je Državni zavod za zaštitu
prirode - središnje stručno tijelo za kreiranje i plani-
ranje zaštite prirode, prosinac 2002, br. 112-113, str. 49
- Anonimus: Europska noć šišmiša, prosinac 2002, br.
112-113, str. 54
- Kornelija Pintarić: »Raznolikost i ugroženost podzeme-
ne faune«, br. 114, 2003, str. 33

**CROATIA, CROATIAN GOVERNMENT
BULLETIN, TRG. SV. MARKA 2, 10 000 ZAGREB**

- Roman Ozimec: Biokovo Nature park, No 25, Novem-
ber 2002, p. 22-24
- Roman Ozimec: Subterranean fauna of Croatia, No
26, December 2002, p. 28. 29

**NATURA CROATICA, IZDAJE HRVATSKI
PRIRODOSLOVNI MUZEJ, DEMETROVA 1, 10
000 ZAGREB**

- Friederike Spitzenberger, Elisabeth Haring & Nikola
Tvrtković: *Plecotus nierodontus* (Mammalia, Vespertilionidae), a new Bat species from Austria, Vol. 11, No 1, March 2002, p. 1-18
- Jan Lakota, Roman Mlejnek & Branko Jalžić: *Lovricia aenigmatica* - a new species of troglotibiotic beetle from Croatia (Coleoptera: Carabidae), vol. 11, No 1, march 2002, p. 19-25
- Igor Pavlinić i Nikola Tvrtković: The presence of *Eptesicus nilssonii* and *Vespertilio murinus* in the croatian bat fauna confirmed, Vol. 12, No 2, June 2003, p. 55-62

**GEOLOGIA CROATICA, JOURNAL OF THE
INSTITUTE OF GEOLOGY ZAGREB AND THE
CROATIAN GEOLOGICAL SOCIETY,
SACHSOVA 2, 10 000 ZAGREB**

- Gordana Jambrešić and Maja Paunović: Osteometry, Variability, Biomechanics and Locomotion Pattern of the Cave Bear Limb Bones from Croatian Localities, Vol 55/1, June 2002, p. 1-10

HRVATSKI ZEMLJOPIS, ČASOPIS ZA ZEMLJOPIS, POVIJEST I PRIRODU, OBRTNIČKA 17, 10430 SAMOBOR

- Damir Lacković: Amfora - najdublja jama Biokova, br. 62, velječa 2002, str. 8
- Roman Ozimec: Podzemni svijet otoka Mljeta, br. 62, velječa 2002, str. 62-65
- Radovan Kranjčev: Carski otok lastovskog arhipelaga - Poznate lastovske špilje, br. 65, svibanj 2002, str. 51
- Kristijan Brkić: Grad pod zemljom i crvene stijene - Coober Pedy grad pod zemljom (u Australiji), br. 65, svibanj 2002, str. 54-55
- Roman Ozimec: U podzemlju Poreštine, br. 66, lipanj 2002, str. 48-51
- Dragutin Feletar: Nacionalni park Balaton - Špilja u Taplci i tvrđava Szigliget (u Mađarskoj), br. 66, lipanj 2002, str. 60-61

MERIDIJANI, ČASOPIS ZA ZEMLJOPIS, POVIJEST, EKOLOGIJU I PUTOVANJA, OBRTNIČKA 17, 10430 SAMOBOR

- R. Ozimec: Međunarodna speleoronilačka ekspedicija - Rakovica 2002, br. 67, rujan 2002, str. 13
- R. Ozimec: Pronađen špiljski medvjed na Biokovu, br. 67, rujan 2002, str. 13
- Ivica Žigić: Biševo, otok na kojem je vrijeme stalo - Modra špilja i srebreni kupači, br. 67, rujan 2002, str. 50-54
- Anonimus: Sredozemna medvjedica, br. 67, rujan 2002, str. 54
- Dominika Mezdžić: Kutna Hora - grad posrebrene povijesti (rudnici bakra u Češkoj), br. 68, listopad 2002, str. 52-56
- Bojana Markotić Krstinić: Kanjon Bijeke rijeke, biser karinskog zaljeva - Izvor špilja Bijeke rijeke, br. 69, studeni 2002, str. 7-9
- Roman Ozimec: Medna pčela, br. 69, studeni 2002, str. 48
- Bojana Markotić Krstinić: Papuk, oaza slavonskog krša - krški fenomeni u Jankovačkoj dolini, br. 70, prosinac 2002, str. 6-9
- Anonimus: Uskoro se na Medvednici otvara rudnik srebra iz 14. stoljeća, br. 70, prosinac 2002, str. 13
- Ivica Žigić: Petra, drevna metropola u stijeni - graditelji monumentalnih pećina (u Jordanu), br. 70, prosinac 2002, str. 49-55
- Roman Ozimec: Biospeleološki katastar tipskih lokaliteta u Hrvatskoj, br. 71, siječanj 2003, str. 12-13
- Jakša Raguž i Stjepan Škramić: Planet Internet - Speleologija, br. 71, siječanj 2003, str. 22
- Nenad Buzjak: U krškoj utrobi Gorskog kotara, br. 71, siječanj 2003, str. 56-59
- Stjepan Ozimec: Marin Getaldić - Galilejev suvremenik i suradnik (Pokusi u Betinoj špilji), br. 72, veljača 2003, str. 72-73
- Roman Ozimec: Špilja Samograd (na Korčuli), br. 73, ožujak 2003, str. 6-9
- Roman Ozimec: Lokvarka - priča se nastavlja, br. 73, ožujak 2003, str. 12
- Anonimus: Počelo ekološko istraživanje Veternice, br. 74, travanj 2003, str. 15
- Branko Jalžić: Veliki i Mali rudnik bazalta u Baranji, br. 75, svibanj 2003, str. 44-47

- R. Ozimec: Lola pronađena nakon 65 godina (endemiški špiljski rod lažipauka), br. 76, lipanj 2003, str. 17
- Roman Ozimec: Špilje i jame otoka Korčule, br. 76, lipanj 2003, str. 44
- Roman Ozimec i Branko Jalžić: Hvarska Živa voda, br. 77, rujan 2003, str. 22-25
- Igor Jelinčić: Laos - zaboravljena zemlja u srcu Indonezije, br. 77, rujan 2003, str. 60-65
- R. O.: Iznimni biološki nalazi u Špilji za Gromačkom vlakom, br. 78, listopad 2003, str. 12
- V. S.: Engleska umjetnička špilja, br. 78, listopad 2003, str. 15
- V.S.: Najstariji europski ljudski fosil, br. 79, studeni 2003, str. 12
- Vilena Kašuba: Turska pokrajina Kapadokija - zemlja lijepih konja (podzemni gradovi), br. 79, studeni 2003, str. 32-33
- Roman Ozimec: »Ivo Lučić: Vjetrenica, Stašo Forenbaher i Timoty Kaiser: Spila Nakovana, Tihomir Kovačević Tihi: Baračeve špilje, Grupa Autora: Kostañjeviška jama«, br. 79, studeni 2003, str. 71
- Staša Forenbaher: Nakovanska spila, br. 80. prosinac 2003, str. 55-57

EKOLOŠKI GLASNIK, DUGA CESTA, III. ODVOJAK 12, 10412 DONJA LOMNICA

- Vlado Božić: Obrambene špilje u Žumberku, br. 3, ožujak 2002, str. 11-16
- Ante Pelivan: Prirodne karakteristike područja Skrada - Zeleni vir i Vražji prolaz, br. 6, lipanj 2002, str. 21-26
- Nenad Pešić: Zaštićena priroda i područja prirode predložena za zaštitu Splitsko-dalmatinske županije, br. 7-8, srpanj-kolovoz 2002, str. 15-34
- Ante Rukavina: Velikopakleničke tajne, br. 10-12, listopad-studeni-prosinac 2002, str. 17-22
- Iva Praljak: Zaštićena prirodna područja na prostoru Dubrovačko-neretvanske županije: Šipun-spilja, Močiljska spilja, Rača spilja, Vela spilja, Gromačka spilja, br. 1, siječanj 2003, str. 18-19 i 22
- Anonimus: Knjige za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 1, siječanj 2003, str. 55
- Roman Ozimec: Podzemna fauna Hrvatske, br. 2, veljača 2003, str. 23-28
- Anonimus: Knjige za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 1, veljača 2003, str. 56
- Iva Praljak: Zaštićena prirodna područja na prostoru Zadarske županije: Cerovačke spilje, Modrić pećina, br. 3, ožujak 2003, str. 12-15
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 3, ožujak 2003, str. 51
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 4, travanj 2003, str. 7
- Iva Praljak: Zaštićena prirodna područja Lučko-Senjske županije: Samogradska pećina, Ledenica, Petrićeva pećina, Pčelinja pećina, Ostravica, Golubnjača, Šupljara, Crna pećina, br. 4, travanj 2003, str. 15
- Roman Ozimec: Pronađen špiljski medvjed na Biokovu, br. 4, travanj 2993, str. 51
- Roman Ozimec: Najnovija otkrića u špilji Lokvarci, br. 4, travanj 2003, str. 51-52
- Roman Ozimec: projekt ekološkog istraživanja špilje veternice, br. 4, travanj 2003, str. 52

- Iva Praljak: Zaštićena prirodna područja na prostoru Primorsko goranske županije: Vražji prolaz i Zeleni vir, Golubinjak, Špilja Lokvarka, Ponor Gotovž, Zametska pećina, br. 5, Svibanj 2003, str. 11-17
- Ana Lemić: Ljepote i znamenitosti južnog Velebita (špilja Strmoglavica), br. 5, svibanj 2003, str. 21-24
- Marina Erceg: Hrvatski endemi - Čovječja ribica (*Proteus anguinus*), br. 5, svibanj 2003, str. 39-40
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 5, svibanj 2003, str. 41
- Roman Ozimec: Kraljevska jama na Gulišini - najdublja jama otoka Hvara, br. 5, svibanj 2003, str. 42-46
- Roman Ozimec: (Špilja) Živa voda - jedinstveno nalazište na otoku Hvaru, br. 5, scibanj 2003, str. 57
- Iva Praljak: Zaštićena prirodna područja na području istarske županije: Pazinski ponor, jama Baredine, Markova jama, Pincinova jama, br. 6, Lipanj 2003, str. 12-15
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 6, lipanj 2003, str. 52
- Iva Praljak: Zaštićena područja na prostoru Karlovačke županije, br. 7/8, 2003, str. 15-16
- Roman Ozimec: Baračeve špilje kod Nove Kršlje i njihova fauna, br. 7/8, 2003, str. 18-24
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 7/8, 2003, str. 24
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 9, 2003, str. 20
- Marina Erceg: Hrvatska meštroljeva škrjavica (*Croaotbranchus mestrovi* sp.n.), br. 9, 2003, str. 51-52
- Iva Praljak: Zaštićeni dijelovi prirode na prostoru Zagrebačke županije (II. dio): Grgosova špilja, br. 10, 2003, str. 8-14
- Roman Ozimec: Špilja Veternica i njezin živi svijet, br. 10, 2003, str. 18-23
- Merina Erceg: Hrvatski endemi - Krbavski pijor (*Phoxinellus krbavensis* sp.n.) (iz Vukove špilje), br. 10, 2003, str. 25-26
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 10, 2003, str. 46
- Iva Praljak: zaštićeni dijelovi prirode na prostoru grada Zagreba: Špilja Veternica, br. 11/12, 2993, str. 11-12
- Anonimus: Knjiga za bolje upoznavanje špilja i jama u Hrvatskoj, br. 11/12, 2003, str. 56

PRIRODA, MJESEČNIK ZA POPULARIZACIJU ZNANOSTI I EKOLOGIJU, HRVATSKO PRIRODOSLOVNO DRUŠTVO, ROOSVELTOV TRG 6, 10 000 ZAGREB

- Milijana Vuković: Male moći - Moćiljska špilja, br. 1, 2002, str. 35-37
- Srećko Božičević: Moje najuspješnije istraživanje u podzemlju (Bilješke iz speleološkog dnevnika), br. 6-8, 2002, str. 41-49
- Anonimus: Hebridi (Fingalova špilja), br. 12, 2002, str. 19
- Srećko Božičević: Ledenica s Velebita (samo fotografija), br. 2, 2003, str. 42

- Mirjana Kalafatić, Goran Kovačević i Marija Ivković: Umjetnička dostignuća paleolitskog čovjeka, br. 5, 2003, str. 40-42
- Ana Lemić i Vlado Prpić: Ljepote i znamenitosti južnog Velebita (špilja Strmoglavica), br. 8-9, 2003, str. 31-34
- Ivica Klem: Pljuskar (špilja nedaleko Slavenskog Broda), br. 10, 2003, str. 25-27
- Dinko Zima: Park prirode »Papuk« (Antina špilja), br. 10, 2003, str. 28-31
- Mirjana Kalafatić, Goran Kovačević i Morana Vitezić: Prvi Europljani, br. 12, 2003, str. 28-31

HRVATSKA VODOPRIVREDA, MJESEČNIK HRVATSKIH VODA, UL. GRADA VUKOVARA 220, 10000 ZAGREB

- Srećko Božičević: O rezervoarima podzemne pitke vode, br. 112, siječanj 2002, str. 4-7
- Tihomir Kovačević: Korana, čudesna rijeka - Međunarodna speleoronilačka ekspedicija Rakovica 2002, br. 119, rujan 2002, str. 41-49
- Srećko Božičević: Probuđena uspavana ljepotica - Baračeve špilje, br. 129, rujan 2003, str. 72-73
- Tihomir Kovačević: Logor iza preronjenog sifona, br. 132, prosinac 2003, str. 46-51

HRVATSKE VODE, ČASOPIS ZA VODNO GOSPODARSTVO, UL. GRADA VUKOVARA 220, 10000 ZAGREB

- Ognjen Bonacci: John Gunn: Encyclopedia of Caves and Karst science, God. 11, br. 45, prosinac 2003, str. 590-591
- Nives Farkaš-Topolnik: Karta parka prirode »Medvednica«, rujan 2002, Zagreb

GEOADRIA, Glasilo Hrvatskog geografskog društva Zadar i Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru

- Neven Bočić: Basic morphogenetic characteristics of caves in the Grabovac valley (Slunj, Croatia), Zadar, 2003, Volumen 8/1, str. 5-16

INA ČASOPIS, HRVATSKA REVIIJA ZA NAFTNO I PLINSKO GOSPODARSTVO, AVENIJA V. HOLJEVCA 10, ZAGREB

- Nina Koceić: Fantastični svijet špilja, br. 18, ožujak 2002, str. 55-59

KAMELEON, PRAVI MAGAZIN ZA PRAVE KARLOVČANE, SKOPSKA 15B, 47000 KARLOVAC

- Domagoj Perkić: Špiljske grobnice nadomak Karlovcu, br. 11, od 13. rujna 2003, str. 4-6
- Darko Fugina: Stoljetni hram duha prepun očaravajućih tajni - labirint grobnica ispod crkve, br. 11, od 13. rujna 2003, str. 14-16
- Juraj Štefančić: Nesvakidašnja zagonetka iz Vražić pećine kod Barilovića, br. 14, od 13. prosinca 2003, str. 4-6

Speleologija u inozemnim periodičkim publikacijama

VRUTAK, LIST PRIJATELJA STARINA »HUTOVO«, STARO SELO 18, 88 394 HUTOVO, BIH

- Bošković: Jame koje daju život (mlinice na ponorima), br. 7, srpanj 2002, str. 30-31
- Zdenko Žeravica: Badanj u Borojevićima kod Stoca - paleolitičko špiljsko naselje, br. 7, srpanj 2002, str. 42
- Ivo Lučić: Prirodne ljepote našeg kraja (Vjetrenica V) - Ovdje se otkrivaju tajne svijeta, br. 7, srpanj 2002, str. 50-51
- Ivo Lučić: Licijan Matulić, br. 7, srpanj 2002, str. 51

MERIDIJANI, ČASOPIS ZA GEOGRAFIJU, POVIJEST, EKOLOGIJU I PUTOVANJA, HRVOJA VUKČIĆA HRVATINIĆA BB, 88340 GRUDE, BIH

- Ivo Lučić: Vjetrenica - špilja s obiljem raznovrsna života, br. 1, rujan 2002, str. 6-9
- R. Ozimec: Međunarodna speleoronička ekspedicija - Rakovica 2002, br. 1, rujan 2002, str. 13
- R. Ozimec: Pronađen špiljski medvjed na Biokovu, br. 1, rujan 2002, str. 13
- Ivica Žigić: Biševo, otok na kojem je vrijeme stalo - Modra špilja i srebrni kupači, br. 1, rujan 2002, str. 50-54
- Anonimus: Sredozemna medvjedica, br. 1, rujan 2002, str. 54
- Nikola Glamuzina: Stolac (Pećina Badanj), br. 2, listopad 2002, str. 6-7
- Dominika Mezdžić: Kutna Hora - grad posrebrene povijesti (rudnici srebra u Češkoj), br. 2, listopad 2002, str. 52-56,
- Roman Ozimec i Ivo Lučić: Čovječja ribica (Proteus anguinus), br. 3, studeni 2002, str. 6-9
- Anonimus: Uskoro se na Medvednici otvara rudnik srebra iz 14. stoljeća, br. 4, prosinac 2002, str. 13
- Ivica Žigić: Petra, drevna metropola u stijeni - graditelji monumentalnih pećina u Jordanu, br. 4, prosinac 2002, str. 49-55

BH SPELEO KOLEKCIJONAR, IZDAJE SPELEOLOŠKO DRUŠTVO SPELEO DODO, BRANILACA SARAJEVA 30, 71 000 SARAJEVO, BIH

- Gotovo cijeli broj 8/2001. odnosi se na stare i nove oznake amaterskih radio stanica koje vode speleolozi (iz Hrvatske - u Krapini i Ozalju), dio na strane telefonske kartice sa speleološkim motivom a dio na slapove Plive u Jajcu ispod kojih se nalaze male špilje
- Broj 9/2002. donosi speleofilatelističke zanimljivosti iz Rumunjske, žigove i naljepnice sa Susreta speleologa u Ozlju 2002., speleološke marke i koverta Republike

Srpske, šišmiše na naljepnicama (tu je i znak SO PD »Željezničar« iz Zagreba) te žigovi i naljepnice 4. Međunarodnog kongresa udruženja turističkih špilja (ISCA, Postojna 2002.).

- Broj 10/2003. prikazuje ambleme SD »Ponir« iz Banja Luke, speleološke koverta Republike Srpske (II. dio), ambleme SO HPD »Mosor« i SK »Split« iz Splita, naljepnice na vinskim bocama sa speleološkim motivom, značku »Hajdučka vrata« na Čvrstnici, ambleme i značke sudionika ISCA (II. dio), žigove speleoloških logora u BiH te značku turističkih špilja u Sloveniji.

NAŠ KRŠ, BR. 35, 2002, SPELEOLOŠKO DRUŠTVO »BOSANSKO-HERCEGOVAČKI KRŠ«, BRANILACA SARAJEVA 30, 71000 SARAJEVO, BIH

- Safet Čičić: Geološka građa terena šire okoline Popova polja i pećine Vjetrenice, str. 3-16
- Marc Renaud, Laurent Tarazona, Bernard Gaii-Checa, Michel Guis, Claude Touloumdjian: Expedition »Dalmatie 2000«, str. 25-40
- Ivo Lučić: Vjetrenica - radno i svečano obilježeno 90. godina, str. 83-86

MITTEILUNGEN DES VERBANDES DER DEUTSCHEN HÖHLEN- UND KARST-FORSCHER E.V. MÜNCHEN, DEUTSCHLAND

- Gerhard Stein: Schriftenschau - Božić Vlado: Schauhöhlen in Kroatien, Jahrgang 48, 4. Quartal, Nr. 4, 2002, Seite 116

JAHRESBERICHT DER HÖHLENFORSCHERGRUPPE RHEIN-MAIN, FRANKFURT AM MAIN, DEUTSCHLAND

- Gerhard Stein: Für Euch gelesen - Božić, Vlado: Schauhöhlen in Kroatien, Jg. 21 für 2000, September 2002, Seite 111-112

SPELEOPHILATELY INTERNATIONAL, SCHIMMERT, NEDERLAND

- Tomas Lera: The Beetles (Špiljski kukac Radziela styx), No 65, April 2002, p. 18
- Vlado Božić: FDC cover - Cave monastery Ostrog, No 65, April 2002, p. 25
- Jacques Chabert: An almost extinct mammal, the monk seal (morska medvjedica), No. 66, November 2002, p. 21

ACTA CARSOLOGICA, SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI, INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE KRASA, LJUBLJANA

- Neven Božić: Relation between Karst end Fluviokarst relief on the Slunj plateau (Croatia), Vol. 32, No 2, 2003, str. 137-146

ECHO DES VULCAINES, GROUPE SPÉLÉOLOGIQUE VULCAIN, 36 AVENUE SIDOINE APPOLINAIRE, F - 69009 LYON, FRANCE

- Thibault Datry: Expedition franco-croate (Jean-Bernard), 2003, No 60, str. 7-10
- Thibault Datry: Mons Velebit 2002 - Rapport d'expédition spéléologique en Croatie, 2003, No 60, str. 111-143

Speleologija na Internetu

Kao i u drugim djelatnostima, internet se sve intenzivnije upotrebljava za objavu i izmjenu informacija, kako unutar Hrvatske, tako i u svijetu. Dobra polazišna točka za domaće speleologe svakako je Hrvatski speleo server: jagor.srce.hr/speleo/hrv. Na toj adresi su i linkovi na većinu speleo-udruga koje imaju internet stranice. Stranice našeg Odsjeka ne-

avno su obnovljene, a mogu se trenutno vidjeti na adresi: cromath.math.hr/~nela/speleo/soz.html.

Prilično intenzivna razmjena aktualnosti odvija se preko news grupe: hr.sci.speleologija. Putem interneta dostupni su i programi za obradu nacрта, te razni detalji zanimljivi speleolozima, npr. 3D-nacrti, galerije slika, liste najduljih i najdubljih objekata i slično. Kako se adrese i podaci vrlo brzo mijenjaju, za konkretniji sadržaj treba se raspitati ili samostalno potražiti.

Milivoj Uroić

